

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
Історико-філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконав:

здобувач історико-філологічного факультету
спеціальності:

014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

Кривой В.М.

Керівник:

канд. пед. наук, доц. Кочмар Д. А.

Рецензент:

канд. пед. наук, доц. Гронь Л.В.

УДК 811.111:373.3:808.545

КРИВОЙ В. М.

**ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ
СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

У науковій роботі автор розглядає проблему формування вмінь аналітичного читання учнів старшої школи на уроках англійської мови. З'ясовано визначення поняття «аналітичне читання», і, відповідно, методику навчання цьому виду мовленнєвої діяльності. Розкрито мету навчання аналітичного читання на уроках англійської мови. Систематизовано фактори навчання аналітичному читанню. Розглянуто лінгвістичні та дискурсивні властивості іншомовних текстів. Запропоновано методику формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів в процесі вивчення англійської мови. У ході експериментального дослідження з'ясовано, що успішне формування умінь аналітичного читання учнів тісно пов'язане з поетапною роботою над текстом.

Ключові слова: читання, аналітичне читання, робота над текстом, іншомовний текст, дискурс.

KRYVOY V. M.

**FORMATION OF ANALYTICAL READING SKILLS OF HIGH SCHOOL
PUPILS AT ENGLISH LANGUAGE CLASSES**

In the research paper the author considers the problem of developing analytical reading skills of high school pupils at English language lessons. The definition of the concept of «analytical reading» and, accordingly, the methodology of teaching this type of speech activity are clarified. The purpose of teaching analytical reading at English lessons is revealed. The factors of teaching analytical reading are systematized. The linguistic and discursive properties of foreign language texts are considered. The methodology of forming the skills of analytical reading of high school pupils in the process of learning English is proposed. In the course of the experimental study, it was found that the successful formation of pupils' analytical reading skills is closely related to the phased work on the text.

Keywords: reading, analytical reading, work on the text, foreign language text, discourse.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	9
1.1. Загальна характеристика компетентності у читанні.....	9
1.2. Психологічні аспекти та ключові складники оптимізації навчання іншомовного читання старшокласників.....	16
1.3. Особливості формування вмінь аналітичного читання художніх творів як невід'ємної складової навчання іноземної мови.....	33
Висновки до розділу 1.....	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	41
2.1. Система вправ і завдань спрямованих на формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів.....	41
2.2. Етапи роботи над текстом під час формування вмінь аналітичного читання на уроках англійської мови.....	53
2.3. Експериментальна перевірка запропонованої методики.....	58
Висновки до розділу 2.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
ДОДАТКИ.....	77

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІКК - іншомовна комунікативна компетенція

ІМ - іноземна мова

ЛО - лексична одиниця

КЧ - компетентність у читанні

КТЧ – компетентність у техніці читання

ЗЗСО – заклад середньої загальної освіти

ІМіК - іноземної мови і культури

ТЧ – техніка читання

РЧ – розуміння читання

ЛСКК - лінгвосоціокультурної компетентності

МД - мовленнєва діяльність

АЛМ – активний лексичний мінімум

МКК – міжкультурна комунікативна компетентність

НМК – навчально-методичний комплекс

ЕК- експериментальна група

КК – контрольна група

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку цілісного комплексу взаємовідносин нашої країни з європейськими сусідами володіння однією чи декількома іноземними мовами має велике значення, насамперед як засіб людської діяльності. Стрімкі зміни в українському суспільстві, модернізація системи освіти, а також прогрес у теорії та практиці викладання іноземних мов зумовлюють необхідність оновлення змісту та методів навчального процесу.

Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій щодо викладання іноземних мов та Концепції навчання іноземної мови, основною метою вивчення іноземної мови є розвиток комунікативних навичок учнів, тобто оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, формування вміння використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу.

Основою комунікативної компетентності є комунікативні вміння, які формуються на основі лінгвістичних знань і вмінь, а також соціокультурних і соціолінгвістичних знань і вмінь. У рамках навчання основних комунікативних компетенцій усі види мовленнєвої діяльності необхідні для ефективного оволодіння мистецтвом спілкування, подальшого навчання та особистісного розвитку.

У методиці навчання іноземної мови відомі продуктивний і рецептивний види мовленнєвої діяльності. Продуктивними формами мовленнєвої діяльності є говоріння та письмо, тобто висловлювання власних думок або передача думок інших людей усно чи письмово. До рецептивних форм мовної діяльності відносяться аудіювання і читання, тобто сприйняття і розуміння думок інших. Читання іноземною мовою як комунікативне вміння та засіб спілкування є важливою формою мовленнєвої діяльності та найпоширенішим видом спілкування іноземною мовою, яким повинні оволодіти учні відповідно до вимог чинної програми з іноземних мов.

Як правило, можливість безпосереднього спілкування з людьми, що розмовляють іноземною мовою, мають одиниці, вміння читати іноземною мовою (художню літературу, газети, журнали) – практично у всіх. З цієї причини навчання читання зараз є пріоритетною метою. У комунікативній та соціальній діяльності людини важливу роль відіграє процес читання, який складається із складних мисленневих процесів (аналіз, синтез, висновки) та його результат – отримання інформації. Завдяки читанню, яке дає всю інформацію, передається досвід людства, накопичений у різних сферах праці, творчої та соціокультурної діяльності, розвивається інтелект, загострюються почуття, тобто людина вчиться, розвивається, виховується.

Питання навчання читання завжди займало особливе місце в методиці. У сучасних умовах, враховуючи прискорений науково-технічний прогрес і зростаючий потік інформації, читання іноземною мовою набуває все більшого значення.

Процес читання та його результат – отримання інформації – мають велике значення для комунікативної та соціальної діяльності людей. Ця форма письмового спілкування забезпечує передачу досвіду, набутого людством у різних сферах життя, розвиває інтелект, загострює почуття, навчає, розвиває, виховує. Саме ці навички дозволяють людині ефективно орієнтуватися у зростаючих потоках інформації та проєктувати власний освітній шлях, враховуючи свої індивідуальні потреби та зростаючі можливості сучасної системи освіти.

Робота з художнім текстом розширює кругозір учнів, розвиває логіку, кмітливість, пізнавальні інтереси. Це дозволяє учням зрозуміти іноземну мову в її соціокультурному контексті, розпізнати її стилістичне розмаїття та зрозуміти її експресивний потенціал. Інформація (фактична, соціокультурна, історична, регіональна тощо), отримана з текстів, призначених для аналітичного читання, стимулює самостійне мислення та сприяє проактивному дискурсу, у якому учні вчать висловлювати свої суб'єктивні думки, інтереси та розмірковувати про свою життєву позицію. Правильно організовуючи роботу з аналітичного

читання, учні формують художній смак, вчать аналізувати й узагальнювати, сперечатися й контраргументувати.

Аналітичне читання дає унікальну можливість вивчати іноземну мову в найбільш розвинутій формі її існування, в художньому та автентичному авторському тексті, що містить багатство лінгвістичних ресурсів і соціокультурної інформації, незрівнянну з будь-якою іншою формою лінгвістичних досягнень. Тому аналітичне читання літературних творів відіграє провідну роль у пізнанні дійсності, вивченні іншої культури, формуванні позитивного ставлення до країни та народу, мова якого вивчається, а художній текст вважається однією з найважливіших форм спілкування, механізм формування індивіда як соціальної особистості.

У контексті нових підходів і змін у стратегіях вивчення іноземних мов, аналітичне читання літературних творів країни, мова якої вивчається, стає важливим і невід'ємним аспектом вивчення іноземних мов, а поняття «аналітичне читання» вимагає нового розуміння, а його реалізація як невід'ємної частини навчання потребує розробки ряду методичних передумов, пов'язаних з його впровадженням та організацією.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Науковці досліджували різні аспекти навчання іншомовного читання, зокрема: навчання техніки читання іноземною мовою (О. Б. Бігич, М. В. Денисенко, В. М. Жуковський, І. О. Зимня, К. І. Онищенко), створення моделей навчання школярів іншомовному читанню (Р. Ю. Мартинова, З. М. Никитенко, Т. М. Яблонська), методи навчання іншомовного читання (Ю. М. Берман, М. З. Біболетова, О. А. Ленська, О. Я. Негневицька), формування іншомовної компетентності в читанні (Г. Е. Борецька, С. В. Гапонова, З. І. Кличникова, В. В. Черниш) та ін.

Сучасні вітчизняні та зарубіжні вчені (Ю. М. Берман, М. З. Біболетова, О. Б. Бігич, Г. Є. Борецька, С. В. Гапонова, М. В. Денисенко, В. М. Жуковський, І. О. Зимня, З. І. Кличникова, О. А. Ленська, Р. Ю. Мартинова, З. М. Никитенко, Т. М. Яблонська та ін.) прийшли до висновку, що навчання читанню необхідно проводити з використанням текстів різного жанру, підібраних відповідно до

конкретних цілей і завдань, але, перш за все, що читання має бути автентичним, змістовним і доступним для учнів.

Зважаючи на актуальність проблеми, була обрана тема магістерського дослідження: *«Формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови»*.

Мета дослідження полягає в аналізі та теоретичному обґрунтуванні методики формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови.

Досягнення визначеної мети передбачало розв'язання таких **завдань**.

1. Проаналізувати різноманітні наукові підходи до проблеми навчання іншомовного читання учнів на старшому етапі навчання.
2. Надати загальну характеристику компетентності в читанні.
3. Охарактеризувати психологічні аспекти та ключові складники оптимізації навчання іншомовного читання учнів старших класів.
4. Теоретично обґрунтувати методику формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови.

Об'єктом дослідження є процес навчання іншомовного читання учнів старших класів.

Предмет дослідження - методика формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови.

Для досягнення поставленої мети були використані такі **методи**: комплексний аналіз педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми; теоретичний і критичний аналіз шкільних підручників, методичні поради та рекомендації щодо аналітичного читання на уроках англійської мови; спостереження за організацією навчального процесу аналітичного читання літературних творів та дослідження досвіду використання вчителями відповідних методів і прийомів організації ефективної роботи з текстом; моделювання навчального процесу на основі запропонованої методики та розробленої системи вправ; узагальнення – формулювання висновків і

рекомендацій щодо формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови.

Наукова новизна дослідження. У ході роботи було висвітлено основні категоріальні поняття проблеми дослідження; визначено особливості розвитку навичок аналітичного читання учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Практичне значення визначається можливістю застосування його важливих положень і висновків у навчальному процесі. Результати дослідження можуть бути використані при написанні статей, доповідей і дипломних робіт, а також для студентів, які проходять практику під час учнівської та виробничої практики в ЗЗСО.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота містить перелік умовних скорочень, вступ, два розділи, шість підрозділів, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг магістерської роботи – 117 сторінок. Основний текст складається з 66 сторінок. Список використаних джерел налічує 71 назву, з них 66 українською мовою та 5 англійською мовою.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Загальна характеристика компетентності у читанні

Читання — вид рецептивної мовної діяльності, спрямована на сприйняття й розуміння письмового тексту. Читання є складовою комунікативної діяльності людини, оскільки це писемна форма спілкування.

Компетентність у читанні (КЧ) – уміння читати автентичні тексти різних жанрів і видів, з різним розумінням змісту, в умовах опосередкованого спілкування [8, с. 4].

Складовими КЧ є вміння, навички, знання та комунікативні навички, тобто навички читання.

Навички КЧ включають *мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні* вміння.

До комунікативних здібностей читання відносяться:

- відповідна реакція читача на прочитане;
- уміння брати до уваги прочитане та застосовувати інформацію, отриману від читання, до реальних ситуацій;
- задовольнити свої читацькі чи творчі інтереси;
- удосконалення навичок усного спілкування;
- пошук інформації тощо.

Психофізіологічні механізми читання, включають зорове сприйняття, внутрішню мову, сегментацію тексту, оперативну пам'ять, передбачення (або ймовірне передбачення), довготривалу пам'ять, розуміння. У реальному спілкуванні механізми читання діють майже синхронно [19, с. 45].

Читання текстів іноземною мовою розвиває мислення учнів, допомагає їм усвідомити специфіку іншомовної системи та глибше зрозуміти специфіку рідної мови. Інформація, яку учень отримує з іншомовних текстів, формує його світогляд і збагачує знаннями про історію, культуру, економіку, політику та побут країни, мову якої він вивчає. Велика розумова робота, яку виконує читач,

щоб проникнути в зміст тексту, розвиває мовні здогадки і передбачення, інтерес до оволодіння іноземною мовою, самостійність у подоланні мовних і семантичних труднощів.

Успішний розвиток навичок читання залежить від різних факторів: індивідуальних і вікових особливостей учнів, наявності чи відсутності мотивації до навчання взагалі і до читання іноземною мовою зокрема, розвитку уваги та інтересу, рівня вміння читати, уміння учнів використовувати стратегії читання, уміння використовувати попередній усний досвід, уміння використовувати навички рідною мовою [32, с. 249].

Крім того, лінгвістичні та дискурсивні властивості іншомовних текстів є одними з факторів, які визначають успіх у набутті навичок читання. Фактори, що впливають на успішність читання, можна поділити на такі групи:

- 1) умови рецепції письмових текстів;
- 2) індивідуально-психологічні особливості самого читача;
- 3) мовні особливості тексту [56, с. 27].

Велику роль у формуванні компетенції у читанні відіграють індивідуально-психологічні особливості самого читача. Тому оволодінню читанням вголос сприяє кмітливість учня, уміння читати рідною мовою та розуміння теми тексту. Проте для ефективної самостійної роботи важливою навичкою стає читання про себе, навчання якого залежить насамперед від мотивації читання, зорової чутливості, зорової пам'яті, ймовірного передбачення, області читання та уваги читача [22, с. 123]. Успішність читання залежить від потреби учнів у пізнанні нового, від їхнього інтересу до теми спілкування, від усвідомлення об'єктивної потреби в навчанні, тобто від підкреслення пізнавальної мотивації цієї діяльності.

Навички, необхідні для роботи з науковою літературою, належать до основних навчальних умінь і навичок, якими повинні набути учні, щоб успішно працювати самостійно.

Враховуючи те, що учні повинні вміти швидко та якісно орієнтуватися в новинах друкованих ЗМІ, встигати опрацьовувати та засвоювати необхідну інформацію та видаляти непотрібну, саме за цих обставин основною функцією читання стає довідкова функція (порівняння тексту з дійсністю) [19, с. 46].

Референція є невід'ємним елементом кожного тексту, який є предметом читання. Завдяки комунікативному аспекту виділяють три підвиди референтного читання: орієнтовно-референційне, дослідницько-референційне, узагальнююче-референційне.

Під час читання з метою пошуку необхідної чи цікавої інформації (повторне/вибіркове читання) необхідна здатність швидко переглядати ряд документів (газети, журнальні статті, різноманітні програми та підручники, інші прагматичні документи) для отримання конкретної інформації. Учень повинен вміти швидко гортати тексти, знаходити потрібну інформацію та зосереджуватись на них, намагаючись зрозуміти загальний зміст або основний зміст – залежно від конкретної мети спілкування [24, с. 5].

У ході навчальної та наукової діяльності учнів все більшого значення набуває інформаційний аспект пізнавальної функції навчання. Цей вид читання можна охарактеризувати як інформативним. Таке читання насамперед задовольняє інформаційні потреби учня, який, читаючи, отримує необхідну інформацію, оцінює її, опрацьовує та використовує.

При формуванні навичок читання іноземною мовою труднощі можуть виникати у змісті тексту: розуміння змісту матеріалу (фактів); розуміти логіку викладу; розуміння загальної ідеї, мотивації вчинків дійових осіб. Належність до конкретного жанру тексту та наявність відповідних жанрових ознак зумовлюють нову групу труднощів, пов'язаних із жанром тексту [12, с. 81].

Не менш важливим є формування вміння користуватися іноземною мовою під час читання з повним (детальним) розумінням тексту (навчання читання), що має на меті повне і точне розуміння інформації, що міститься в тексті, і критичне сприйняття цієї інформації. Однією з цілей такого читання є розвиток уміння самостійно долати змістові труднощі. Це вдумливе читання, що

здійснюється в повільному темпі, метою якого є розуміння інформації, що міститься в тексті [19, с. 45]. Читання в такому режимі потребує цілеспрямованого аналізу змісту на основі мовних явищ і логічних зв'язків.

При навчанні навичкам іншомовного читання зміст текстів визначає ставлення учнів до читання, а також можливості вирішення навчальних завдань, що виникають під час уроку іноземної мови. З іншого боку, структурні, семантичні та мовні властивості текстів визначають характер самого процесу читання.

До іншомовних текстів, призначених для читання, висуваються певні вимоги, а саме: пізнавальна цінність текстів і науковість їх змісту. Тексти мають ґрунтуватися на фактах про країну та народ, мова якого вивчається, і містити інформацію з різних галузей людських знань (науково-популярні тексти); відповідність змісту текстів віковим особливостям та інтересам читачів [18, с. 176]. Ці тексти мають відповідати інтелектуальному рівню читачів, бути значущими для них і задовольняти їхні емоційні та пізнавальні потреби. Такі тексти мають сприяти формуванню морально-етичних цінностей читача; наявність різноманітних форм дискурсу: діалогічного дискурсу та монологічного дискурсу, а також різноманітних типів текстів, що функціонують у реальних ситуаціях спілкування.

Тексти для читання іноземною мовою виконують низку функцій, які сприяють засвоєнню цієї мови. Методика виділяє декілька основних функцій іншомовного тексту, однак у контексті самостійної роботи учнів важливими є функції збагачення та розширення знань у різних сферах життя та формування осмисленого сприйняття тексту – його розуміння. Завдання такого типу спрямовані на перевірку розуміння окремих епізодів і тексту в цілому, пошук різноманітних змістових і формальних елементів, що полегшують процес розуміння, виконання вправ, які допомагають подолати труднощі, що виникають при розумінні тексту [12, с. 82].

У навчальних закладах для формування навичок читання використовуються автентичні, напівавтентичні та складені (навчальні) тексти. Перевагою автентичних текстів є те, що вони являють собою приклади реального спілкування. Напівавтентичні тексти, які є автентичними за своєю природою, але скорочені та змінені, легше вивчати. Найпростішими є навчальні тексти, написані авторами підручників з іноземних мов або викладачами, оскільки вони враховують усний досвід конкретного контингенту, а також навчальні функції матеріалів і зразків [24, с. 5].

Розвиток іншомовної компетенції в читанні включає засвоєння учнями знань, формування та розвиток навичок читання, а також удосконалення психофізіологічних механізмів читання.

При вивченні іноземної мови в навчальних закладах необхідно розвивати навички читання на достатньому комунікативному рівні, щоб учні розуміли:

- a) основний зміст простих автентичних текстів,
- b) досягнення повного розуміння складніших за змістом і структурою текстів різножанрових (суспільно-політичних, науково-популярних, художніх) [41, с. 39].

Учні повинні навчитися користуватися словниками іноземних мов та різними допоміжними матеріалами. Читаючи текст, учні повинні розуміти основний зміст і важливі деталі. Набуття цього вміння надзвичайно важливе, оскільки воно є основою практично для всіх учнів самостійної роботи. Для подолання труднощів у розумінні тексту проводяться лексичний, граматичний, структурно-семантичний аналізи та використовуються переклади.

Залежно від компонентів читацької компетентності слід здійснювати моніторинг умінь, навичок, знань і комунікативних навичок, а саме навичок читання. Знання та комунікативні навички перевіряються не окремо, а в рамках тесту на компетентність. Вибір об'єктів контролю залежить від типу читання. Так, при перевірці навичок вступного читання перевіряється вміння розуміти основну інформацію тексту, задум автора. При перевірці навичок зорового читання предметом перевірки є вміння знаходити необхідну інформацію та

визначати тему тексту. Під час навчання читання перевіряється вміння повно й точно розуміти головне й другорядне, інтерпретувати думки, висновки й ставлення автора тексту до описуваних подій [52, с. 3].

Способи контролю читання повідомлень можуть бути невербальними і вербальними. До невербальних методів контролю належать:

- виконання дій;
- використання чисел;
- використання карт-вивісок;
- використання сигнальних карток;
- створення схем і креслень;
- підбір малюнків.

Словесні методи контролю можуть бути рецептивними і репродуктивними. Прикладами методів рецептивного контролю можуть бути: вибір елементів плану; проведення тестів з вибором відповідей. Методи контролю відтворення: переклад окремих слів, словосполучень, речень; запитання за текстом; відповіді на питання; передача змісту іноземною чи рідною мовою [55, с. 144].

Вибір методу контролю визначається низкою факторів, насамперед рівнем знання іноземної мови та видом читання. На вибір форм і методів перевірки навичок читання впливає також жанр тексту та його зміст. Тому під час перевірки розуміння художніх текстів слід звернути увагу на розуміння учнями подій, героїв і стосунків між героями; ідеї, факти та параметри важливі при контролі читання наукових текстів; розуміння чисел, імен і часу перевіряється під час опрацюванні афіш. Рівень сформованості навичок читання зазвичай перевіряють опосередковано через специфіку спілкування іноземною мовою або через опитування, анкетування, тестування тощо [19, с. 46].

Випускники ЗЗСО повинні читати та розуміти тексти на сучасні теми, що стосуються життя однолітків, статті в пресі про події у світі та нашій країні, розуміти вираження бажань та почуттів в особистих листах та вміти знаходити потрібну інформацію з описом подій в газетних/журнальних статтях та брошурах. Обсяг текстів для читання в 11 класі – не менше 1900 друкованих

одиниць. Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, учні старшої школи (10 та 11 класи) продовжують оволодіння КЧ для досягнення рівня B1 (академічний рівень) або рівня B2 (філологічний рівень).

Отже, вдосконалення навичок читання іноземною мовою є неодмінним елементом ефективної самостійної роботи учнів під час вивчення іноземної мови. Читання іноземною мовою – це навичка спілкування та спосіб спілкування за допомогою друкованого слова; важливий вид мовленнєвої діяльності та найпоширеніший спосіб спілкування іноземною мовою. Читання дає всі види інформації та передає досвід людства, накопичений у різних сферах професійної, творчої, соціальної та культурної діяльності.

Підсумовуючи, можна сказати, що читання відіграє важливу роль у вивченні іноземної мови. Читаючи, учні поєднують граматичний і лексичний матеріал і отримують нову інформацію не лише про країну мови, яку вивчають, а й про інші країни та їхні традиції. Ось чому так важливо заохочувати до читання.

Як відомо, вміння читати залишається на все життя. Однак, щоб заохотити учнів до читання та пробудити їх інтерес, учитель повинен використовувати якомога більше яскравих і доступних історій із повсякденних, знайомих ситуацій та наукового світу, щоб спонукати учнів продовжувати навчання.

1.2. Психологічні аспекти та ключові складники оптимізації навчання іншомовного читання старшокласників

Читання є одним із основних видів мовної діяльності, що сприяє розвитку інших мовних умінь і навичок. Тому зростання інтересу науково-методичної науки до проблеми читання є закономірним явищем. Сьогодні, коли потік наукової інформації постійно збільшується, а важливою вимогою сучасного життя є інтенсифікація процесу вивчення іноземних мов, науково-методичне мислення тяжіє до узагальнення та шукає ефективні шляхи інтенсифікації освітніх процесів.

Проблемою навчання читання займалися багато методистів, серед яких: Н. Д. Галькова, Н. І. Хез, З. І. Кліхнікова, Е. І. Пасув, С. К. Фоломкін, а також Е. А. Адамовіч, В. О. Острогорський, З. А. Ахейкіна, А. А. Горбунова, В. Г. Хоретс, К. Т. Полінкін, Е. М. Рунов, Н. В. Шеровбак, К. В. Половкін та багато інших вчених [19, с. 45].

Розвиток навичок читання відповідає потребі практичного застосування навичок іноземної мови, набутих на уроках. Читання, як форма рецептивної мовної діяльності, спрямованої на сприйняття та розуміння письмового тексту, є частиною комунікативної діяльності людини, оскільки є письмовою формою спілкування. Мотивом читання як комунікативної діяльності є спілкування, а метою – отримання необхідної інформації, причому робота з текстом може мати різні цілі: іноді достатньо визначити, про що йдеться в тексті, іноді важливо зрозуміти. основна чи нова інформація, авторський задум і підтекст.

Як правило, читач завжди прагне отримати інформацію якнайекономнішим способом, тому читання відбувається в різному темпі та характеризується гнучкістю як ознакою зрілого читання [26, с. 16].

Отже, у формуванні навичок читання залежно від комунікативної мети вчителя на уроці та типу тексту використовуються такі види читання:

- 1) розуміння основного змісту тексту (ознайомлювальне читання);
- 2) для пошуку необхідної чи цікавої інформації (переглядове читання);
- 3) з повним розумінням змісту тексту (вивчальне читання) [26, с. 17].

Читання з повним (детальним) розумінням тексту (вивчальне читання) має на меті досягнення найбільш повного і точного розуміння інформації, що міститься в тексті, і критичне розуміння цієї інформації. Однією з цілей такого читання є розвиток умінь самостійно долати мовні та смислові труднощі. Це рефлексивне читання, що здійснюється в повільному темпі, метою якого є не «вивчення» мовного матеріалу, а інформації, що міститься в тексті [19, с. 46]. Цей тип читання має аналітичний характер.

Одним із важливих завдань аналітичного читання є вилучення інформації з тексту, який викликає певні лінгвістичні або змістовні труднощі. На заняттях з аналітичного читання збільшення часу роботи учнів з іншомовним матеріалом сприяє розвитку в них умінь самостійно працювати при вивченні іноземної мови, полегшує засвоєння та запам'ятовування вивченого матеріалу, сприяє формуванню й розвитку вміння володіти іноземною мовою, передавати прочитану інформацію іншим, а також здатність аналізувати та обговорювати, розмірковувати над отриманою інформацією, тобто сприяє розвитку навичок критичного мислення. Тому навчання аналітичному читанню можна вважати не тільки рецептивною, але й репродуктивно-продуктивною мовною діяльністю [38, с. 10].

Слід зазначити, що читання художніх творів в оригіналі – складна й багатогранна робота, яка потребує врахування рівня освіти та інтересів учнів, рівня їхньої обізнаності та готовності помічати (для подальшого опрацювання) інформацію, міститься в тексті.

Читання визначається як процес сприйняття текстової інформації, який складається з таких психологічних компонентів: бачення – розпізнавання – вимова – розуміння – переклад [19, с. 45]. Як відомо, це унікальний аналітичний семантичний процес. Однак, залежно від завдання, домінує аналіз чи синтез інформації. Коли текст частково сприймається широким загалом, це називається аналітичним читанням. Коли цей процес переходить від упереджень до узагальнень, ми маємо справу з синтетичним прочитанням.

Читання має багато спільного з аудіюванням і письмом. Ці три типи МД характеризуються функцією мовного моторного аналізатора у внутрішньому мовленні [48, с. 3].

Читання іноземною мовою як навичка спілкування та засіб спілкування є, поряд із говорінням, важливою формою усної діяльності та найпоширенішою формою спілкування іноземною мовою, якою учні повинні оволодіти відповідно до вимог чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов.

Історично читання з'явилося пізніше, ніж мовлення, але це зробило його важливим засобом спілкування та навчання. Завдяки читанню, яке дає всіляку інформацію, передається досвід людства в різних сферах трудової, творчої, соціальної та культурної діяльності. Уміння читати дає змогу випускникам шкіл використовувати іншомовну літературу у подальшому професійному житті з метою пошуку інформації у своїй галузі, задоволення читацьких чи творчих інтересів, вдосконалення навичок усного спілкування тощо [57].

Читання — це рецептивна форма мовної діяльності, яка включає техніку читання (ТЧ) і розуміння прочитаного і відноситься до письмової форми мови. Розрізняють змістовний і процесуальний аспекти читання. Змістовий аспект читання залежить від процесуального аспекту і передбачає досягнення розуміння сприйнятої читачем інформації шляхом декодування графічних знаків і смислових зв'язків тексту [19, с. 46].

Існує два основні рівні розуміння: рівень сенсу та рівень сенсу/змісту (кожен із кількома проміжними рівнями). Перший стосується виявлення значення сприйнятих мовних одиниць та їх безпосередніх зв'язків, другий — розуміння змісту тексту як цілісної мовної одиниці. Уміння та навички, що забезпечують розуміння тексту, по суті поділяються на дві групи, причому процеси сприйняття та розуміння відбуваються одночасно. До першої групи належать навички, пов'язані з технічною стороною читання.

Вони пропонують прямий акт сприйняття графічних знаків і асоціювання їх із відповідними значеннями. До другої групи належать уміння, що забезпечують смисловий аспект читання: встановлення смислових зв'язків між мовними одиницями тексту, розуміння змісту й задуму автора, тобто розуміння тексту як цілісного мовознавчого твору. Для досягнення такого рівня розуміння технічні навички читання мають бути високоавтоматизованими, щоб увага читача була повністю зосереджена на семантичній обробці тексту [61, с. 3].

Як правило, читач завжди намагається сприймати інформацію якомога економніше, тому читає з різною швидкістю і характеризується гнучкістю як виявом готовності [66, с. 57].

Під час вивчення іноземної мови в ЗЗСО навички читання слід розвивати на комунікативному рівні, щоб учні розуміли:

- основний зміст простих і автентичних текстів;
- тексти різножанрові, складніші за змістом і структурою: суспільно-політичні, наукові, художні (адаптовані) тощо. Учні повинні навчитися користуватися двомовними словниками та різноманітними інформаційними довідками [51, с. 55].

Ключове місце в системі інтенсивного навчання займає термін «оптимізація» - процес, спрямований на здійснення діяльності людини і стабілізацію певного стану. До найважливіших психологічних аспектів вивчення іноземної мови належать:

- 1) мотивація та інтерес до вивчення мови;
- 2) активна пам'ять і рефлексивна робота;
- 3) здатність до вивчення мови;
- 4) співвідношення мови і мови в навчально-виховному процесі;
- 5) мовний бар'єр.

Ефективність діяльності вчителя іноземної мови значною мірою залежить від його знань та інтересу до психологічних і вікових особливостей учнів. Розуміння соціальних детермінант психічного розвитку особистості не означає, що цей процес можна звести до простого накопичення знань і навичок.

Складність і багатогранність цього процесу можна зрозуміти, якщо врахувати соціальний характер психічного розвитку людини в цілому, тобто як окремої особистості. Тому для формування знань і вмінь на тому чи іншому етапі розвитку учня необхідно знати психологічні та вікові особливості цього періоду, оскільки вони є фактором формування всіх умінь [66, с. 58]

Проведене дослідження дозволило визначити ступінь і характер зв'язку між навчальною успішністю та індивідуально-психологічними особливостями учнів, а також виявити основні параметри індивідуальності, які впливають на спосіб оволодіння іноземною мовою (В. О. Артемов, Б. В. Беляєв, І. О. Зимня та ін.). Слід, однак, зазначити, що питання врахування вікових та індивідуальних особливостей при підготовці ІМ ще недостатньо досліджено. Хоча навчання ІМ триває протягом усього шкільного життя, у деяких випадках від дитячого садка до середньої школи, рівень освіти ІМ загалом недостатній для застосування в житті людини. На нашу думку, однією з причин такої ситуації є недостатнє врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання [51, с. 56].

Центральним питанням теорії індивідуального розвитку людини є співвідношення між віком та індивідуальними характеристиками у зв'язку з їх суперечливими та мінливими взаємозв'язками. Їх унікальне поєднання ляже в основу інтелектуального розвитку в конкретних сферах, тим самим даючи можливість проявити і розвинути вміння оволодівати знаннями, особливо з іноземної мови.

Зі збільшенням віку, під час навчання в школі, зростає значення вербальної пам'яті, посилюється запам'ятовування переносних значень, починає відігравати роль творче мислення, з'являється здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, мова і функції мозку стають іншими. Успішність оволодіння ІМ у різному віці визначається переважанням інших компонентів у структурі мовних навичок. Якщо на початку навчання успішність засвоєння знань про ІМ сильно пов'язана з покращенням особистісних параметрів, то на

вищих етапах навчання когнітивні симптоми більш детерміновані. Водночас у старшій школі недостатньо використовуються особистісні фактори [40, с. 91].

Психологи стверджують, що вік старшокласників (15-18 років) починається з ранньої юності або ранньої дорослості. Рання юність вважається третім світом, між дитинством і дорослістю. Ця вікова категорія характеризується низкою психологічних особливостей. Зараз характерна вікова особливість цього періоду розвитку, що відбивається на всіх сторонах навчального та шкільного життя старшокласників. Сьогоднішній старшокласник уособлює в собі сучасне життя, складне, цікаве і суперечливе водночас. Фізичне дозрівання закінчується. Фізичний розвиток сучасних 17-річних еквівалентний 22-річним у 1930-х роках [31, с. 85].

Рання юність характеризується значними якісними змінами в усіх аспектах діяльності мозку. Свідомість стає довільною, проявляючись у когнітивних процесах, які систематично спостерігають за певними речами, власними діями, реакціями, переживаннями та думками. Пам'ять старшокласників зазнає значних змін: внутрішньо зміцнюється вербальна та довготривала пам'ять, підвищується інтерес до пам'яті, покращується рефлексивна пам'ять, покращуються навички пам'яті. Когнітивні порушення також залежать від організованої психічної діяльності, яка відіграє не менш важливу роль. Ми пам'ятаємо, не бажаючи, насамперед, чогось пов'язаного з інтересами та потребами старшокласників та їхніми планами на майбутнє. Розглянемо більш детально компоненти пізнавальних процесів старшокласників та їх значення для навчання іноземної мови [13].

Важливою частиною інтелектуального розвитку старшокласників є комплексне інтелектуальне дозрівання, у якому важливу роль відіграє розвиток мислення. Центральним у пізнавальному розвитку старшокласників є побудова словесно-логічного мислення. Здійснюються переходи до вищих рівнів абстрактно-узагальнюючого мислення. Наукові поняття служать не тільки дослідженням, а й науковим інструментом [31, с. 86].

Учні цього віку здатні виділяти інтуїтивні логічні операції (аналіз, порівняння, абстрагування, конкретизація, узагальнення). Застосовують індивідуально-пізнавальний підхід до вирішення науково-практичних завдань, розвивають індивідуальне мислення, як-от: глибина, аналіз, широта, критичність, самостійність тощо. Різні учні одного віку мислять по-різному на рівні візуально-математичних і словесно-пам'ятових компонентів, а також на рівні обробки. Особливо в процесі вивчення іноземної мови специфіка мислення учнів впливає на швидкість асоціації слів і використання мови в цілому, зміну процесів трансформації тощо.

Залежно від рівня розвитку природного мислення учня та характеру навчання вчитель повинен переносити своє мислення з конкретного на конкретне і навпаки. Враховуючи це, індивідуальні відмінності в перспективі вимагають різних способів навчання ІМ. Оскільки старшокласники характеризуються прихильністю до критичної теоретичної основи, це (синтез) має тенденцію усувати критичні елементи в їхній дослідницькій роботі, а саме бажання обговорити питання, які їх хвилюють. З цього випливає, що структура комунікативного змісту уроків ІМ в ЗЗСО має бути складною [18, с. 176]

Коли розвинене абстрактне та цілісне мислення, старшокласники досягають більш високого рівня мовних навичок. Думка працює в єдності з мовою і виражає себе в ній. У міру розвитку мислення молодих людей зміст і структура їх мовлення ускладнюються. Активний і пасивний словниковий запас розширюється. Усне та письмове вираження вдосконалюється. Відбувається перехід від розширеного внутрішньої мови до скороченої (критичної) внутрішньої мови, яка є основою розумових дій. Старшокласники мають значно більший комунікативний розвиток, ніж учні основної школи [18, с. 177].

Вони досконаліше володіють морфологічними і синтаксичними аспектами мовлення, зв'язністю, логічністю й послідовністю висловлювання. Висловлювання передбачає вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити висновки, прогнозувати. Усе це свідчить, з одного боку, про необхідність адекватного мовного середовища, а також використання

автентичного тексту з навчальною метою. З іншого боку, існує потреба в нових мовних навичках, не сформованих у попередніх навчальних контекстах, які сприяють виконанню нормативної та узагальнюючої функції, наприклад, уміння спілкуватися у формі групової дискусії. Оскільки одиницею навчання ІМ сьогодні є не усне чи розмовне, а письмове мовлення, то під час навчання ІМ відбувається певне накладання на процес навчання рідної мови, підвищується рівень інтересів і пізнавальних потреб [15, с. 20].

Пам'ять відіграє важливу роль у засвоєнні ІМ, як і мовлення. У ранньому юнацькому віці в учнів розвивається бажання покращити свою пам'ять, щоб підвищити свою продуктивність. Слід зазначити, що пам'ять не зводиться до розуміння, але вимагає спеціальних стратегій пам'яті та відтворення та консолідації свідомо засвоєної інформації. Уроки спочатку вводяться в короткочасну пам'ять, а потім повинні бути перенесені в довготривалу пам'ять через практику. Обидва типи пам'яті дуже важливі для обробки мови. Основна тенденція розвитку пам'яті старшокласника характеризується її підвищенням і зміцненням вольових якостей. Як відзначають психологи, серед старшокласників переважає випадкове запам'ятовування, яке виявляється ефективним при усвідомленні ними необхідності і доцільності запам'ятовування того чи іншого матеріалу, а також ефективності кінцевого результату [8, с. 10].

Запам'ятовування матеріалу допоможе зрозуміти характеристики цього матеріалу, визначити взаємозв'язок і критичне групування об'єктів, що запам'ятовуються, і зосередитися на складніших завданнях.

Для хлопців і дівчат цього віку характерна більша самостережливість і самокритичність, ніж для підлітків. Завдяки цим обставинам можна краще організувати роботу з усунення дефектів за індивідуальними завданнями. На більш високому рівні все більшого значення набуває поєднання форм індивідуальної, парної та командної роботи, коли вчитель виступає як партнер, як організатор, як аніматор, як режисер, як сценарист тощо. При цьому перед групою ставиться загальне пізнавальне завдання, а вчитель організовує та заохочує спільне дослідження, де кожен виконує своє завдання. Необхідно

зрозуміти і прорахувати феномен цього віку - прагнення учня привернути більше уваги оточуючих. Учитель ІМ може використовувати його при організації дискусій, постановці завдань у рольових іграх чи проєктній роботі, при розробці індивідуальних завдань та організації самопомоги, при постановці індивідуальних завдань для організації позакласної роботи [8, с. 11].

У старшій школі мимовільна пам'ять набуває унікальної якості, яку неможливо недооцінити. Ефективність цієї концентрації також залежить від активності мозку учнів під час занять. Зокрема, вони краще запам'ятовують навчальний матеріал, коли це є однією з цілей їхньої пізнавальної роботи і коли ця робота є активною. Старшокласники мимоволі запам'ятовують, якщо пам'ятають, які перешкоди стоять на шляху їхнього успіху. Крім того, у випадках пов'язаних з потребами, бажаннями, інтересами та планами на майбутнє, мимовільне пригадування має сильний емоційний вплив. Для цього типу рефлексії вирішальними є стратегії рефлексії та методи використання навчальних матеріалів на заняттях ІМ (опорний конспект, алгоритм, метод синхронізації, інтелект-карта, кластер тощо), які детально обговорюватимуться далі [17, с. 114].

Когнітивний розвиток старшокласників включає також уміння спрямовувати свою увагу на конкретні об'єкти та ситуації, долаючи відволікаючі фактори. Все це свідчить про розвиток пам'яті. Зростає кількість свідомо і безпосередньо розділених старшокласниками стійкості, рівня уваги і швидкості запам'ятовування. Розвиток цих аналітичних якостей пов'язаний з розвитком раціонального мислення. Але вибір оцінювання також зростає, з точки зору його залежності від важливості. Хоча не можна забувати і про мимовільну увагу, яка зазвичай залежить від безпосередності учня, вона потребує особливої уваги в навчанні МІ [17, с. 115].

Розвиток уяви старшокласників позначений розкриттям свого внутрішнього світу. Інтеграція знань, отриманих у 10–11 класах, є великим викликом і потребує праці та творчого мислення. Спостерігається більш критичне ставлення учнів до творінь власної уяви, посилюється самоконтроль

за виконуваною роботою. Інтроекція (саморефлексія) розвивається в контексті особистих переживань і психічних станів. Уявні образи стосуються реальності та власних можливостей. Когнітивний розвиток у учнів даного віку характеризується інтенсифікацією його звичної форми, використанням пізнавальних процесів, свідомим спостереженням певних ознак, розпізнаванням ключових ознак предметів, подій і ситуацій. Особливо це стосується сприйняття складних матеріалів, граматичних явищ і закономірностей [20, с. 277].

Розвиваються цілісність, змістовність, предметність, вибірковість, особливо перцептивне сприймання. Цілісний образ, що сприймається, створюється на основі свідомого узагальнення цілісних даних, властивостей, ознак і функцій кожного об'єкта, що є результатом інтеграції переживань різних станів. Психічні характеристики старшокласників носять загальний характер. Ігнорування їх може мати серйозні наслідки. Загальне ж завжди особливим чином реалізується в окремому і тому в окремому випадку має особливість. Визнання та визнання цього різноманіття є не менш важливим, ніж розробка загальних правил і норм. Особливо це стосується іноземної мови, яка належить до комплексу навчальних занять, основною метою яких є розвиток конкретних навичок [20, с. 278].

Однією з найбільш очевидних психологічних змін у старшокласників є те, що когнітивне функціонування та розвиток інтелекту є не лише кількісними та незмінними, а й якісними, тобто мінливими змінами в структурі психічних процесів: ключовим є не те, які завдання виконує учень, а те, як вони виконуються. Процес навчання на цьому етапі передбачає перетворення особистості учня та осмислення його поведінки. Готовність до майбутньої професійної та особистої незалежності, пов'язана з особистим тайм-менеджментом. У ранньому юнацькому віці самооцінка вище, ніж у підлітковому віці. Створюється і розвивається система стійких уявлень про світ і своє місце в ньому (світогляд), утверджується ціннісна орієнтація. У старших

класах для оволодіння ІМ особливого значення набуває розвиток особистості учня як активного суб'єкта власної навчальної діяльності [31, с. 145].

Для старшокласників пріоритетом є навчально-професійна діяльність, тобто навчання як професійна діяльність, а основним мотивом пізнавальної активності є бажання отримати професію. Учні орієнтуються на майбутнє і з цієї позиції намагаються зрозуміти своє сьогодення. Це дає змогу розвивати професійні інтереси, бажання бути поінформованими про щось дуже важливе тощо. Отже, коли вони опановують ІМ, виникає необхідність окремого поділу у межах позамовного компонента, окремої сфери спілкування, в якій предметний зміст спілкування адекватно відображав би професійний напрям розвитку особистості старшокласника [39, с. 29].

Чітко проглядається різноманіття інтересів та вподобань, що впливає на вибір учнями різних предметів, навіть іноземної мови. Оскільки інтерес до ІМ різко падає у восьмому класі, учні 9–11 класів підходять до навчання з відповідальністю, а деякі навіть з пристрастю та ентузіазмом. Учитель ІМ не завжди може зацікавитися своїм предметом. Бо прагнення до самосвідомості, самовираження та вміння відстоювати свою думку та переконання особливо високі у учнів старшого шкільного віку. Зміцнення комунікаційної основи для навчання ІМ і створення психологічного середовища, сприятливого для спілкування, є важливими елементами досягнення конкретних цілей навчання [8, с. 10].

Найважливішим завданням вчителя ІМ є підбір матеріалів, які викликають і стимулюють мислення старшокласників. У цьому віці особливо сильним є прагнення до самостійності, тому вчителю слід уважно ставитися до його спілкування з учнями та забезпечити їм різноманітну самостійну діяльність, зокрема: вміння працювати з іншомовними автентичними текстами, довідками та енциклопедичною літературою, Інтернет тощо [42, с. 15].

Різнманітні інтереси, які починають з'являтися на старшому ступені навчання, вимагають подальшого посилення індивідуалізації навчання ІМ. Розвиток у старшокласників почуття відповідальності, звичок до планування

часу відкриває багато можливостей для виховання потреби в самостійному навчанні. Школа повинна створювати умови для соціальної адаптації учнів до активної участі в демократичному суспільстві. Реалізація методу навчання ІМ (метод проєктів, проблемні запитання, творче обговорення текстів, методи рефлексії тощо), толерантне ставлення «учень-учень» і «учень-учитель» призводить до необхідності актуалізації наукової роботи, яка можна повністю розвинути лише тоді, коли навчальні цілі та зміст відповідають інтересам і потребам учнів.

Особливу роль у викладанні ІМ і старшій школі відіграє мотивація. Сучасні педагоги і психологи сходяться на думці, що ефективність і наслідки дії багато в чому залежать від індивідуальних потреб і мотивації: саме мотивація викликає цілеспрямовану дію. Психологи називають мотивацію «оригінальним механізмом» усіх особистих зусиль, у тому числі й оволодіння іноземною мовою [48, с. 3]

Хоча проведено багато досліджень щодо мотивації навчання МІ (І. О. Зимня, О. О. Леонтьєв, Н. М. Симонова та ін.), це питання залишається актуальним. Дослідники стверджують, що значення ІМ є одним із головних мотиваторів вивчення ІМ. Останніми роками мотиваційна проблема оволодіння ІМ розглядається в рамках завдань ефективності навчання, розроблених С. Л. Рубінштейном, О. М. Леонтьєвим та іншими дослідниками [42, с. 16].

Для ефективного проєктування навчального процесу вчителів важливо знати мотивацію учнів та розумно ними керувати. Основними видами мотивації до оволодіння МІ є зовнішня та внутрішня мотивація. Прикладом зовнішньої мотивації, що діє під впливом суспільних потреб, може бути бажання старшокласника взяти участь у всесвітній молодіжній конференції, а внутрішньої мотивації (щодо процесу вивчення іноземної мови) - задоволення від прочитаної літератури, надсилання листів іноземною мовою з однолітками інших країн тощо [43, с. 15].

Внутрішня мотивація має вирішальне значення для набуття комунікативних навичок, які поділяються на комунікативну, лінгвопізнавальну й інструментальну. Під комунікативною мотивацією розуміють готовність учнів спілкуватися іноземною мовою як в усній, так і в письмовій формі; лінгвопізнавальною – позитивне ставлення до мовного матеріалу; інструментальною – краще розуміння учнями окремих форм роботи [66, с. 56].

Мотивація до навчання ІМ досягається через зміст навчальних матеріалів, проєктування навчальної діяльності, використання різноманітних засобів навчальної діяльності та комп'ютерних технологій, форм оцінювання тощо. Мотиваційний аспект також дуже важливий у здійсненні всіх пізнавальних процесів – мислення, розуміння та засвоєння елементів іноземної мови. Для цього необхідно підвищити їхню мотивацію, удосконалити пізнавальні здібності учнів і, як наслідок, підвищити ефективність процесу навчання. У старшій школі систематизується мовний матеріал першої та другої іноземних мов, удосконалюється мовний і комунікативний досвід учнів, набутий ними на попередніх етапах навчання мови. Форми і типи навчальних завдань мають базуватися на актуальних комунікативних особливостях старшокласників та їхніх пізнавальних і професійних інтересах [66, с. 57].

Вчителю слід також пам'ятати, що в процесі розвитку почуття самостійності у старшокласників часто переходить у надмірну незалежність і зарозумілість, що ускладнює успішну навчальну роботу, особливо в умовах комунікативного характеру занять з іноземної мови. Цю проблему можна подолати шляхом створення привабливих ситуацій, використання передових практик і створення умов, які сприяють спілкуванню між партнерами. Особистісний розвиток хлопців і дівчат йде рука об руку з формуванням їхніх думок і моральних переконань. Тому на цьому етапі важливо обговорити факти та досвід соціального життя та плани на майбутнє.

Плануючи дискусію під час занять ІМ слід упорядкувати наступні етапи: підготовчого (активізація формул виразів, основ граматики), підготовчого (ознайомлення з проблемою, ознайомлення з інформацією, актуалізація

попереднього досвіду) та основного (власне обговорення та рольова гра) [50, с. 3].

Основні функції старшого ступеня навчання у загальній середній освіті полягають у: всебічну освіту та підготовку до життя в сучасному інформаційному суспільстві зі швидкими змінами інформації та великими можливостями для мобільності, допомога учням у виборі майбутньої кар'єри та життєвого проекту; мотивувати старшокласників продовжувати навчання та зміцнити їхню готовність адаптуватися до нових ситуацій [28, с. 98].

На уроках в старших класах доцільно використовувати країнознавчі матеріали, надані вчителю, мета яких – надати учням інформацію про те, як розв'язувати проблеми, пов'язані з профілем, у світовому та європейському контексті. На цьому етапі важливо сформувати професійні навички користування іноземною мовою, що відповідає конкретній галузі знань. Тому планується запровадити дисципліни з викладанням іноземними мовами, спецкурси з країнознавства, літературознавства, ділового спілкування, технічного перекладу тощо. [66, с. 58].

Якість освітньої підготовки учнів у випускному класі (стандартний та академічний рівні) має досягати рівня B1 за шкалою, рекомендованою європейськими стандартами. Освітній рівень випускників профільної школи повинен бути B2. Для досягнення певних показників педагог повинен пам'ятати, що в цьому віці методи і прийоми, які давали відчутні результати на попередніх рівнях навчання, є неефективними. Старші учні неохоче наслідують і виконують механічні завдання, призначення яких вони не розуміють. Натомість із цікавістю читають змістовні тексти. Ще більшу роль, ніж у основній школі, відіграють самостійні форми мовної роботи, особливо для учнів, які серйозно цікавляться вивченням мови.

При будь-якій формі навчання іноземної мови вчитель може зіткнутися з певними труднощами. Наприклад, успішність аудіювання залежить: від самих слухачів (рівня розвитку мовного слуху, пам'яті, уваги, інтересів тощо, їх індивідуально-психологічних особливостей); лінгвістичні властивості

прослуханого тексту та його відповідність досвіду й усним знанням старшокласників; умови сприйняття аудіотексту [22, с. 123].

Отже, що сприйняття аудіювання залежить в основному від самого слухача. Його характеристики, такі як здатність слухати та швидко реагувати на сигнали усного спілкування (паузи, логічний наголос, риторичні запитання, поєднання речень тощо), здатність переходити від одного психічного стану до іншого, дозволяють швидко зрозуміти повідомлення та предмет розмови. Ці навички розвиваються під час вивчення багатьох предметів, у тому числі іноземної мови. Велику роль відіграють також індивідуально-психологічні особливості учнів: рівень розвитку різних слухових чутливостей, слухової пам'яті, механізм передбачення і ступінь концентрації уваги. Що стосується мовних властивостей самого тексту, то складність його аудіювання залежить від певних факторів. Одним із таких факторів є насамперед довжина повідомлення. Короткі повідомлення легше запам'ятати. Чим довше повідомлення, тим важче виявити смислові центри, запам'ятати їх і зрозуміти зміст тексту в цілому. Для старшокласників: від 3 до 5 хвилин. Крім довжини повідомлення додатковим фактором є наявність (відсутність) візуальної підтримки у вигляді прозорості, що пояснює зміст повідомлення. Ілюстроване оповідання (або пояснення за допомогою слайдів і відеозображень) учням легше сприйняти, ніж таке ж оповідання без візуалізації [15, с. 20].

Ще один важливий фактор – це те, як подається повідомлення. Читання вголос від учителя, голос якого учні знають, полегшує його розуміння. Крім того, під час читання вчитель може жестами, мімікою та мовними підказками акцентувати увагу на змісті, підкреслювати окремі фрагменти, привертати увагу учнів до певних моментів повідомлення, уповільнювати ритм мовлення й таким чином полегшувати розуміння. Слухати аудіозапис дуже складно, тому що учні не можуть встановити зоровий контакт, а голос звучить незвично. Відсутність у почутому тексті незнайомих слів чи граматичних явищ значно полегшує усне розуміння. Велика кількість невідомих слів і особливо

граматичних явищ може призвести до того, що учні взагалі не зрозуміють текст [10].

Лексичні труднощі старшокласників виникають не тільки при кількісному збільшенні словникового запасу та його різноманітності (що характерно для старшого ступеня навчання), а й при вживанні слів у переносному значенні, коли є слова, які не містять багато інформації, вживанні аморфних, невмотивованих слів і фразеологічних зворотів [4, с. 10].

Фонетичні труднощі в усному мовленні вважаються найважливішими труднощами в аудіюванні. Відсутність достатньої вимови, слабо розвинений фонематичний слух і недостатня сформованість акустичного й артикуляційного образу спрямовують увагу слухача на мовну форму повідомлення. Усе це дає підстави зробити висновок про наявність певних труднощів у вивченні англійської мови, які пов'язані з індивідуальними особливостями учнів (при виборі тексту слід враховувати інформацію всього класу), з мовними особливостями тексту, а також атмосферою та умови сприйняття тощо. Всі ці характеристики необхідно враховувати при вивченні іноземної мови.

Враховуючи психологічні особливості старшокласників, вони повинні мати можливість самостійно аналізувати, досліджувати, міркувати, робити висновки та формулювати твердження. Процес вивчення іноземної мови має бути високоінтелектуальним, стимулюючим та активним. Арсенал всього навчального процесу спрямований на підвищення інтересу та активності учнів. Особливо важливо створити умови для самовираження учнів на уроці, виявлення їх природної схильності до спілкування.

Використання ігрових технологій у вивченні мови продовжує відігравати важливу роль. Завдання, орієнтовані на радість і практику вивчення іноземної мови, сприяють розвитку пізнавальних здібностей, самостійності старшокласників, формуванню вмінь і навичок, необхідних для подальшого життя і самоосвіти, розвитку спостережливості та аналізу явищ [4, с. 11].

Ефективність виховання КЧ залежить від ступеня сформованості інтелектуальних здібностей учнів, таких як: вірогідне передбачення, критичне

оцінювання прочитаного, поєднання пам'яті та логіко-сміслових операцій у процесі зорового сприйняття, класифікації та систематизації інформації тощо. Навальні вміння, особливо використання електронних навчальних матеріалів, а також організаційні навички, такі як самостійне навчання, також відіграють важливу роль у розвитку КЧ. Компенсаційні навички читання, такі як використання мови та вгадування в контексті для розуміння прочитаного, ігнорування іншомовного матеріалу, який не важливий для розуміння, є частиною навичок усного читання [66, с. 57].

Таким чином, оволодіння навичками читання англійською мовою забезпечує повне розуміння та засвоєння інформації під час навчання аналітичного читання учнів старшого шкільного віку. Розуміння тексту як одиниці вищого мовного рівня, психологічне обґрунтування процесу сприйняття тексту як цілого та інші чинники, що враховуються при навчанні аналітичного читання, визначають спеціальні та інтенсивні прийоми опрацювання текстової інформації. Вважаємо, що аналітичне читання ефективно сприяє розвитку знань і навичок у галузі іноземних мов, критичного мислення та підвищує ефективність навчання учнів комунікативним навичкам [26, с. 17].

1.3. Особливості формування вмінь аналітичного читання художніх творів як невід'ємної складової навчання іноземної мови

Читання – це сприйняття й обробка інформації, закодованої за стандартами відповідної мови. Читання іноземною мовою:

- комунікативні навички та способи спілкування за допомогою друкованого слова;
- важливий вид мовленнєвої діяльності та найпоширеніший спосіб спілкування іноземною мовою;
- передає досвід людства, який був зібраний у різних сферах праці, творчості, соціальної та культурної діяльності [66, с. 56].

Читання - одна з форм мовленнєвої діяльності, яка має величезне пізнавальне значення і фактично виконує три основні цілі навчання: практичну, навчальну та загальноосвітню. Воно застосовується у всіх класах, але домінуючим видом мовленнєвої діяльності є на *старшому етапі навчання*.

Питання навчання читання іноземною мовою детально розглядається в методичній літературі. Вчені пролили світло на читання вголос і техніку читання, а також розглядали читання як засіб розвитку інших видів мовної діяльності. Проте спостереження за навчальним процесом ЗЗСО показують, що незважаючи на розвиток лексичних, граматичних та фонетичних навичок, учні через індивідуальні особливості мають значні труднощі у читанні та спілкуванні іноземною мовою. Це підтверджує необхідність індивідуального підходу до вивчення іноземної мови, особливо читання. Принцип індивідуальності реалізується з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учнів, які суттєво впливають на оволодіння іншомовною діяльністю [26, с. 18].

Характерними ознаками автентичного художнього тексту є: комунікативність, тематична спрямованість, експресивність, відповідність ситуації, підпорядкованість мовним нормам мови оригіналу, підпорядкованість соціокультурним нормам країни, мова якої вивчається.

Дослідники Е. В. Носович та Р. П. Мілруд виявляють автентичність навчальних текстів, аналізуючи декілька характеристик автентичності:

- структурна автентичність: логічна структура тексту, узгодженість змісту і форми;
- лексико-фразеологічна автентичність: раціональний відбір лексичного та фразеологічного матеріалу для досягнення достовірності висловлювань учнів;
- граматична автентичність: використання характерних для певної іноземної мови граматичних структур, які найчастіше вживаються в її сучасному варіанті;
- функціональна автентичність: природність вибору мовних засобів для вирішення мовного завдання та передачі оптимального використання відповідного способу вираження думки в певній ситуації [38, с. 24].

Як правило, читання є не лише метою, а засобом навчання читанню (навчальне читання), а також іншим видам мовленнєвої діяльності (усне та писемне мовлення). Читання – складний психолінгвістичний процес зорового сприйняття тексту, що веде до його розуміння. Як і аудіювання, воно належить до рецептивних форм мовленнєвої діяльності, але ґрунтується не на звуковій системі мови, а на графічній системі, тому належить до писемної мови.

Як відомо, що коли створюється мова, ідея спочатку існує в інтегральному немовному коді (коді призначення), потім вона формалізується лінгвістичними засобами. При читанні, тобто сприйнятті письмової мови, відбувається протилежний процес.

Текст — це лінійний рядок символів у графічній мові, і це робота читача — інтерпретувати ці символи та перевести їх у семантичний код. Відправна точка промови стає кінцевою метою читання [21, с. 76].

Щоб знайти оптимальні шляхи навчання читанню, необхідно уявити, як цей процес відбувається при зрілому читанні. Тут нам допоможе модель процесу читання, представлена на наступній схемі.

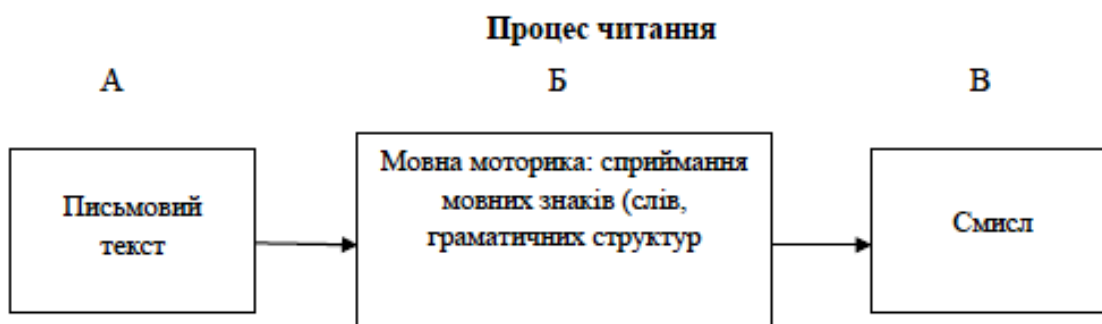

Схема 1.1.

При зоровому сприйманні тексту (Блок А) у того, хто читає, відбувається запуск механізмів мовлення, що виявляється перш за все в його мовномоторній активності. Шляхом мовленнєвих рухів з довготривалої пам'яті вибираються образи слів і граматичних структур (стереотипи речень) і порівнюються з спостережуваними словами і структурами. У результаті такого порівняння виявляються мовні ознаки (Блок В). Як відомо, мовний знак має два аспекти: формальний і семантичний, тому читач одночасно сприймає форму і зміст мовного знака. З усвідомлених значень слів і граматичних знаків відчувається зміст прочитаного тексту (блок Б), який є останньою ланкою в процесі читання [38, с. 25].

Коли ми читаємо коротке речення з трьох-чотирьох слів, ми відразу сприймаємо його очима. Тут ми бачимо його значення. Але здебільшого написані речення довгі та мають складну синтаксичну структуру. Ці речення сприймаються за синтагмами, тобто структурно-семантичними комплексами. Перше речення сприймається не на рівні окремих слів і зберігається в оперативній пам'яті, а в скороченому та узагальненому кодї: кодї значення. Потім виявляється наступне речення, яке також залишається в оперативній пам'яті у вигляді одиниці семантичного коду. Семантичні коди окремих речень залишаються в пам'яті, поки не буде виявлено останнє речення. Після цього відбувається синтезування в оперативній пам'яті кодів усіх синтагм в новий, ще більш узагальнений код - код смислу речення. Значення окремих речень об'єднуються в загальний зміст абзацу, значення абзаців – у зміст глави і т. д. Таким чином, весь текст сприймається через смислові блоки.

Однак розуміння тексту не обмежується розумінням значення слів і граматичних зв'язків між ними. Від розуміння окремих фактів тексту переходимо до розуміння логічних зв'язків, які він містить, до виведення інформації, яка не виражена, а прихована в тексті, до розуміння того, що спостережувана інформація може принести читачеві. Іншими словами, той, хто його читає, проходить це, так би мовити, через свій особистий досвід [21, с. 77]. Лише сприйняття окремих фактів і сюжету тексту означає розуміння на рівні сенсу. Більш глибоке розуміння, яке потребує високого рівня загальної культури, життєвого досвіду читача та розуміння мети читання, називається чуттєвим рівнем сприймання. Учні необхідно поступово виховувати до цього рівня розуміння.

Перше завдання уроків читання — навчити учнів розпізнавати графічні слова та поєднувати їх із відповідними звуками та рухомими зображеннями. Необхідність встановлення таких зв'язків і закріплення їх у свідомості учнів випливає з важливої особливості читання. Значення мовних одиниць, які учні сприймають під час читання, стає для них зрозумілим лише тоді, коли графічні образи цих одиниць (слова, речення, граматичні знаки) під час зовнішнього чи внутрішнього мовлення перетворюються на рухові мовленнєві образи. Нарешті, мовний знак існує в пам'яті як руховий образ мови, який безпосередньо пов'язаний з її значенням [15, с. 21]. У цьому можна переконатися, якщо помітити, як люди, які не вміють читати, читають рідною мовою. Декламують текст напівголосно, ворухачи губами. Це означає, що вони не можуть зрозуміти слова рідної мови, поки їх графічні зображення не будуть переведені в аудіомоторні образи. Цю особливість сприйняття письмового тексту необхідно враховувати на початкових етапах навчання читання іноземною мовою. Щоб назавжди зв'язати в пам'яті графічні образи мовленнєвих знаків з їх руховими мовленнєвими образами, учень повинен оволодіти технікою читання і для цього виконувати різні вправи, в яких слова, речення, побудовані за стереотипними синтаксичними моделями, читаються вголос [42, с. 16].

Розуміння тексту — це не лише розуміння значення слів і граматичних зв'язків між ними. Від розуміння окремих фактів тексту переходимо до розуміння логічних зв'язків, які він містить, до виведення інформації, яка не виражена, а прихована в тексті, до розуміння того, що спостережувана інформація може принести читачеві. Лише сприйняття окремих фактів і сюжету тексту означає розуміння на рівні сенсу. Більш глибоке розуміння, яке потребує високого рівня загальної культури, життєвого досвіду читача та розуміння мети читання, називається чуттєвим рівнем сприймання.

Навчання читанню - складний і тривалий процес, в якому можна виділити два основних етапи:

- Етап підготовки є типовим для початкового і середнього етапів навчання і передбачає формування техніки та елементарних умінь читання. Тому першочерговим завданням навчання читання є навчитися сприймати графічні образи слів і поєднувати їх із відповідними звуковими образами. Слід зазначити, що навчання техніки читання включає не тільки повторення іншомовних букв, їх сполучень і слів, а й розвиток вміння учня розрізняти наголошені слова, словосполучення, речення тексту тощо інтонаційне оформлення речень.
- Стадія зрілого читання — навчити учнів сприймати інформацію з нового тексту. Зріле читання базується на попередньо набутих базових навичках і знаннях. Звичайно це самостійне читання про себе [39, с. 30].

У навчанні іноземних мов у школі виділяють такі види зрілого читання:

- читання з метою здобуття повної інформації з тексту, тобто ґрунтовне, вивчаюче;
- читання з охопленням основного змісту тексту, тобто ознайомлюючи;
- читання з метою пошуку необхідної інформації або вибіркоче, переглядове [42, с. 17].

Найважливішою методичною вимогою для зрілого та осмисленого читання є організація учнів так, щоб вони розуміли те, що читають, і справді здобували інформацію з тексту. Дуже важливо з самого початку навчання прищеплювати

учням правильний підхід до читання як виду мовленнєвої діяльності зі своїм особливим комунікативним завданням, як засобу здобуття знань (а не до вправи з озвучування мовного матеріалу, у його запам'ятовуванні, вимові, перекладі тощо).

Досягти цієї мети можливо, якщо:

- учень оволодіває технікою читання та основними навичками здобувати інформації з текстів;
- запропоновані для читання тексти є пізнавальними та цікавими для учнів;
- завдання на розуміння прочитаного продумані та цікаві [28, с. 98].

Навчання осмисленого читання також розширює можливості виховного впливу на учнів, оскільки суспільно-політичні, науково-художні інформаційні тексти сприяють розвитку позитивних рис особистості учня - в моральному, загальноосвітньому та інших планах.

Розуміння тексту означає розуміння його як цілісної й комунікативної одиниці спілкування. З. І. Клічникова виділяє п'ять ступенів розуміння:

1 ступінь - повне, точне розуміння загального змісту тексту і його деталей;

2 ступінь - досить точне і повне розуміння загального змісту тексту з деякими несуттєвими неточностями в розумінні деталей;

3 ступінь - неповне, неточне розуміння, коли зрозуміло тільки загальний зміст, а в розумінні деталей тексту виявляється багато неточностей, або коли багато деталей зрозумілі невірно;

4 ступінь - часткове розуміння окремих деталей тексту при нерозумінні його загального змісту;

5 ступінь - повне нерозуміння тексту [20, с. 278].

Таким чином, в рамках вивчення іноземної мови з читанням поєднують три різні види роботи, а саме:

- 1) читати вголос для оволодіння технікою читання;
- 2) виконати цикл вправ різного призначення за друкованим текстом;
- 3) читання для отримання інформації: зріле або комунікативне читання (переважно самотійно, мовчки).

Функції читання включають в себе:

- отримання інформації, подану в тексті;
- читання тексту уголос (для формування виразності - художнє читання);
- переказ інформації, виділеної з тексту, - усно або письмово (у формі монологічного висловлювання (усного, письмового) [38, с. 24]).

Підкреслимо, що навички читання є постійними і служать різним цілям, зокрема: для читання літератури за фахом; для задоволення читацьких інтересів тощо.

Висновки до розділу 1

1. В даний час, завдяки розвитку науки і техніки і розвитку міжнародних відносин, кількість інформації на різних мовах збільшується і потрібні люди, які вміють її прийняти і використовувати в тих або інших цілях. З розширенням співпраці в усіх сферах людської діяльності оволодіння іноземною мовою як засобом міжкультурної комунікації та відповідно читанням як способом опосередкованого спілкування між людьми стає все більш затребуваним.
2. В епоху становлення глобального інформаційного суспільства та стрімких соціальних змін читання стає одним із найважливіших інструментів здобуття знань, освіти та розвитку культурних навичок, тому потребує особливої підтримки. Проте роль читання в інтелектуальному та економічному розвитку суспільства ще не до кінця усвідомлюється як загальнонаціональна проблема, а занепад читання не визначається як деструктивне явище в житті суспільства.
3. Метою навчання читання іноземною та рідною мовами є розвиток компетентного читача, тобто стратегії, прийоми, уміння та навички впливають на якість вашого читання та розуміння тексту. Компетентний читач повинен мати різноманітні пізнавальні, комунікативні, творчі, методичні, критичні, рефлексивні та інші якості.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ АНАЛІТИЧНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Система вправ і завдань спрямованих на формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів

Аналітичне читання вимагає повного і точного розуміння концептуального змісту тексту, організаційної структури та позиції автора. Це також один із способів розширення пасивного та активного словникового запасу учня, тому на кожному уроці необхідно виконувати лексичні завдання.

Нижче подана система роботи спрямована на формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів, які містять вправи трьох видів: лексичні вправи: їх виконанню передують обговорення тексту між учнями. Метою завдань є поповнення словникового запасу учнів та розвиток навичок усного мовлення. Дискусія та обговорення — завдання містять запитання щодо змісту твору, характеристики головних героїв, оцінки їхніх вчинків, а також запитання щодо основних проблем, художніх і мовних особливостей твору. Сприйняття тексту на слух - перевіряють аудіонавички учня.

LESSON 1

Before reading

The Great Gatsby is a novel written by a famous American author F. Scott Fitzgerald in 1925. The story develops round a cast of characters living in the fictional towns of West Egg and East Egg on prosperous Long Island in the summer of 1922.

10 things You May Not Know About F. Scott Fitzgerald

1. He was named after a famous ancestor.

Francis Scott Key Fitzgerald was born in St. Paul Minnesota on September 24, 1896. He was named for Francis Scott Key, the lawyer and writer who penned the lyrics to «The Star Spangled Banner» during the War of 1812. The two were only distantly related — Key was a second cousin three times removed — but Fitzgerald was known to play up the family connection.

2. He was a poor student and an atrocious speller.

Fitzgerald read widely and demonstrated early talent for writing, but he was a lousy student who struggled to achieve passing marks in both grade school and in college. He had a penchant for cutting classes during his time at Princeton University, and nearly failed out before abandoning his studies to join the military. Despite his legendary command of the written word, Fitzgerald was also a poor speller and may have suffered from dyslexia.

3. He narrowly missed out on serving in World War I.

When the United States entered World War I in 1917, Fitzgerald dropped out of Princeton and took a commission as a second lieutenant in the army. Worried he might die in battle, he began frantically writing in his off-hours in the hope of leaving behind a literary legacy.

4. His wife Zelda was considered the quintessential 1920s «flapper».

Shortly after the publication of «This Side of Paradise», Fitzgerald married Zelda Sayre, the daughter of an Alabama judge. Beautiful and unpredictable, Zelda was a major inspiration for the new generation of liberated «flapper» girls Fitzgerald often wrote about in his novels and stories. She smoked and drank in public, cracked risque jokes and was an accomplished painter, dancer and writer.

5. He kept an extraordinarily detailed record of his life.

Between 1919 and 1937, Fitzgerald obsessively recorded the progress of his life and career in a large, leather-bound business ledger. Much of the ledger is dedicated to recording his published works as a writer and his income, but one section, titled «Outline Chart of My Life», provides a month-by-month account of his activities since birth.

6. He never lived in the same place for more than a few years.

Despite earning a small fortune as a writer, Fitzgerald never owned a home and spent most of his life living out of rented houses, apartments and high-class hotels. Between 1920 and 1940, he lived variously in New York City, Connecticut, Minnesota, Long Island, Paris, the French Riviera, Rome, Los Angeles, Delaware, Switzerland, Baltimore and North Carolina.

7. He had a rocky friendship with Ernest Hemingway.

The macho Hemingway and the urbane Fitzgerald might seem like an odd pairing, but the two authors struck up a fast friendship after meeting in Paris in 1925. Their relationship was complicated by Hemingway's intense dislike of Zelda Fitzgerald, whom he described as «crazy» and a distraction to her husband's writing. The literary titans drifted apart during the late-1920s, and Hemingway later bashed Fitzgerald in print on more than one occasion. By 1937, Fitzgerald lamented that their friendship was as good as finished.

8. His most famous work was considered a flop upon its release.

Despite winning rave reviews from the likes of T.S. Eliot and Edith Wharton, Fitzgerald's 1925 masterpiece «The Great Gatsby» was never a bestseller in his lifetime. It performed poorly compared to his first two novels, selling just over 20,000 copies and only turning a meager profit for its publisher. Popular interest in the book didn't spike until World War II, when some 150,000 copies were shipped to U.S. servicemen overseas.

9. He worked as a Hollywood screenwriter.

Following a series of career setbacks and repeated attempts to quit drinking, Fitzgerald moved to Los Angeles in 1937 and took a job as a screenwriter with the film studio MGM. He spent over two years working as an uncredited script doctor on such films as «Gone with the Wind» and «A Yank at Oxford», but his own scripts — including proposed projects for Greta Garbo and Joan Crawford — were almost universally rejected.

10. He died before finishing his final novel.

In 1940, Fitzgerald began writing «The Love of the Last Tycoon», a novel inspired by his experiences working in the trenches of Hollywood. He was in debt and still struggling to remain sober, but he believed his work-in-progress showed considerable promise. «It will, at any rate, be nothing like anything else as I'm digging it out of myself like uranium», he wrote to Zelda in November. Only a month later, Fitzgerald suffered a heart attack and died at the age of 44, leaving his comeback novel incomplete. A version of «The Love of the Last Tycoon» was

published a year later, however, and even though the book was only half-finished, many critics hailed it as Fitzgerald's most accomplished work.

Answer the questions

1. Who was the famous ancestor of Fitzgerald?
2. Do you think a good education is necessary to become a great writer? Explain your answer.
3. In your opinion, was Fitzgerald a patriot?
4. What role did Zelda play in Scott's life and in his works?
5. Do you think it is important for a writer to have a muse?
6. Imagine you are a writer. How would you cope with a difficult period in creativity, when your works are of little interest to the reader and when there are no ideas and inspiration for writing?
7. What impact did Hemingway have on Fitzgerald? Do you think the works of these authors are similar? Specify your answer.
8. Have you ever watched the movies Fitzgerald worked with?

LESSON 2

Tasks for chapter 1

Vocabulary (додаток А)

I. True or False

1. The narrator and Tom were close friends, they had known each other since childhood. _____
2. Tom and Daisy were very happy in their marriage. _____
3. Daisy had a small daughter. _____
4. Jordan Baker was a film star. _____
5. Daisy and Tom have a son together. _____
6. Tom has a girl in the city. _____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ My own house was an eye-sore, but it was a small eye-sore, and it had been overlooked, so I had a view of the water, a partial view of my neighbor's lawn, and the consoling **proximity** of millionaires — all for eighty dollars a month.

- Closeness
- Density
- Faraway
- ✓ A subdued impassioned murmur was audible in the room beyond and Miss Baker leaned forward, unashamed, trying to hear. The murmur trembled on the **verge** of coherence, sank down, mounted excitedly, and then ceased altogether.
 - Infinity
 - Edge
 - Immense
- ✓ It was sharply different from the West where an evening was hurried from phase to phase toward its close in a continually disappointed anticipation or else in **sheer** nervous dread of the moment itself.
 - Evident
 - Vague
 - Dirty
- ✓ The abnormal mind is quick to detect and attach itself to this quality when it appears in a normal person, and so it came about that in college I was unjustly accused of being a politician, because **I was privy to** the secret griefs of wild, unknown men.
 - Relate to
 - Thanks to
 - Be art and part in
- ✓ My family have been **prominent**, well-to-do people in this middle-western city for three generations.
 - Well-known
 - Inglorious
 - Unremembered

- ✓ "This idea is that we're Nordics. I am, and you are and you are and - " After an **infinitesimal** hesitation he included Daisy with a slight nod and she winked at me again.
- Large
- Numerous
- Tiny
- ✓ The murmur trembled on the verge of **coherence**, sank down, mounted excitedly, and then ceased altogether.
- Disagreement
- Connection
- Dispute
- ✓ The instant her voice broke off, ceasing **to compel** my attention, my belief, I felt the basic insincerity of what she had said.
- Achieve
- Create
- Let

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Hostile (n)		
Riotous (adj)		
Bizarre (adj)		
Fragile (adj)		
Buoyed (adj)		
Incredulously (adv)		
Languidly (adv)		
Pathetic (adj)		
Gayety (n)		
Silhouette (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

It was a matter of chance that I should have rented a house in one of the strangest communities in North America. It was on that slender _____ island which extends itself due east of New York and where there are, among other natural _____, two unusual formations of land. Twenty miles from the city a pair of enormous eggs, identical in contour and separated only by a _____, jut out into the most _____ body of salt water in the Western Hemisphere, the great _____ of Long Island Sound. They are not perfect ovals — like the egg in the Columbus story they are both crushed flat at the contact end — but their physical _____ must be a source of _____ confusion to the gulls that fly overhead. To the wingless a more arresting phenomenon is their _____ in every particular except shape and size.

V. Describe

1. Describe Gatsby. What is your impression of him in chapter 1?
2. Describe the narrator's house.
3. Describe Tom's behavior.
4. Describe Jordan Baker.
5. Describe Nick. What facts do you know about him, and what do you infer about him? What kind of a narrator do you think he will be?

LESSON 3

Tasks for chapter 2

Vocabulary (додаток А)

I. True or False

1. Myrtle and George have only been married for a year
2. Doctor T.J. Eckleburg is Tom's best friend
3. The narrator wanted to meet Tom's girl-friend very much
4. The business of Mr. Wilson was very successful
5. Mrs. Wilson invited her sister to their meeting with Tom and Nick Carraway

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ Occasionally a line of grey cars crawls along an invisible track, gives out a **ghastly** creak and comes to rest, and immediately the ash-grey men swarm up

with leaden spades and stir up an impenetrable cloud which screens their obscure operations from your sight.

- Horrible
- Pleasant
- Cuddy
- ✓ Tom **deferred** that much to the sensibilities of those East Eggers who might be on the train.
- Continue
- Delay
- Accept
- ✓ His wife was **shrill**, languid, handsome and horrible.
- Harsh
- Quiet
- Rebellious
- ✓ Mrs. Wilson had changed her costume some time before and was now attired in an elaborate afternoon dress of cream colored chiffon, which gave out a continual **rustle** as she swept about the room.
- Shriek
- Scream
- Whisper
- ✓ Myrtle raised her eyebrows in **despair** at the shiftlessness of the lower orders.
- Ecstasy
- Hopelessness
- Happiness
- ✓ She lowered her voice again. 'It's really his wife that's keeping them **apart**.
- Together
- Locked up
- Away from each other
- ✓ She pointed suddenly at me, and everyone looked at me accusingly.

- Reprovingly
- Hopefully
- Disgustingly

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Luncheon (n)		
Interior (n)		
Sumptuous (adj)		
Jovially (adv)		
Vicinity (n)		
Bonnet (n)		
Hauteur (n)		
Vigorously (adv)		
Janitor (n)		
Chandelier (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

The interior was _____ and bare; the only car visible was the _____ wreck of a Ford which _____ in a dim corner. It had occurred to me that this shadow of a _____ must be a blind and that _____ and romantic apartments were _____ overhead when the proprietor himself appeared in the door of an office, _____ his hands on a piece of waste. He was a blonde, _____ man, _____, and faintly handsome. When he saw us a _____ of hope sprang into his light blue eyes.

V. Give the description

1. Describe the relationships of Tom and his mistress.
2. Describe the "valley of ashes." What does it look like and what does it represent?
3. Describe Mr. Wilson and Myrtle. Do they seem to fit into the setting?
4. Describe the violent act Tom committed against Myrtle. What does this reveal about him?

5. What more have you learned about Nick in this chapter? Is he different from the people he spends his time with?

LESSON 4

Tasks for chapter 3

Vocabulary (додаток А)

I. True or False

1. Gatsby participates actively at his parties. _____
2. Nick is the narrator who is known to reserve all judgements. _
3. Nick is from New York. _____
4. West egg is old money and East egg is new money and less sophisticated.

5. Nobody is allowed to attend Gatsby's parties without an invitation. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ Absolutely real—have pages and everything. I thought they'd be a nice **durable** cardboard.
 - Long-lasting
 - Weak
 - Precarious
- ✓ A celebrated tenor had sung in Italian and a **notorious** contralto had sung in jazz and between the numbers people were doing 'stunts' all over the garden, while happy vacuous bursts of laughter rose toward the summer sky.
 - Unremembered
 - Famous
 - Unknown
- ✓ I had expected that Mr. Gatsby would be a florid and **corpulent** person in his middle years.
 - Thin
 - Plump

- Slender
- ✓ Whenever there was a pause in the song she filled it with gasping broken **sobs** and then took up the lyric again in a quavering soprano.
- Whisper
- Sadness
- Cry
- ✓ The reluctance to go home was not confined to wayward men. The hall was at present occupied by two **deplorably** sober men and their highly indignant wives.
- Grievously
- Beastly
- Lustily
- ✓ A man in a long duster had dismounted from the **wreck** and now stood in the middle of the road, looking from the car to the tire and from the tire to the observers in a pleasant, puzzled way.
- Landslide
- Avalanche
- Debris
- ✓ At the enchanted metropolitan twilight I felt a haunting loneliness sometimes, and felt it in others — poor young clerks who loitered in front of windows waiting until it was time for a **solitary** restaurant dinner — young clerks in the dusk, wasting the most poignant moments of night and life.
- Secluded
- Convivial
- Precious

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Horsd'oeuvre (n)		
Harlequin (n)		
Orchestra (n)		
Triumph (n)		
Chauffeur (n)		
Prosperous (adj)		
Contemptuous (adj)		
Credulity (n)		
Chorus (n)		
Malevolence (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

There was dancing now on the _____ in the garden, old men pushing young girls backward in _____ circles, superior couples holding each other _____, fashionably and keeping in the corners—and a great number of single girls dancing individualistically or _____ the orchestra for a moment of the _____ or the traps. By midnight the _____ had increased. A celebrated _____ had sung in Italian and a _____ had sung in jazz and between the numbers people were doing ‘_____’ all over the garden, while happy _____ of laughter rose toward the summer sky. A pair of stage ‘_____’—who turned out to be the girls in yellow — did a baby act in costume and champagne was served in glasses bigger than finger bowls. The moon had risen higher, and _____ in the Sound was a triangle of silver scales, _____ a little to the stiff, _____ of the _____ on the lawn.

V. Give the description

1. Describe Gatsby when Nick saw him for the first time.
2. How is Gatsby different from his guests?
3. Give your opinion about the incident with a torn dress.
4. Explain how you understand the following phrase: «And I like large parties. They're so intimate. At small parties there isn't any privacy».

Продовження в додатку Б.

2.2. Етапи роботи над текстом під час формування вмінь аналітичного читання на уроках англійської мови

Важливим критерієм, який зазначають усі автори при відборі текстів, є критерій інформативності текстових масивів. Перш ніж вилучати з текстів інформацію, потрібна спеціальна термінологія, що пояснює найважливіші проблеми та показує можливі шляхи їх вирішення в іноземній культурі. Не можна забувати, що тексти подають не лише факти, але й інформацію, яка спонукає до порівняння, протиставлення світоглядних позицій учасників комунікативного акту, глибшого розуміння й відчуття ситуації спілкування, включаючи його міжкультурну складову [38, с. 24].

У тексті має бути проблема, яку потрібно розв'язати. При цьому однією з важливих вимог до текстів має бути їх доступність, що означає, з одного боку, відповідність текстів інтересам і рівню підготовки учнів, з іншого боку, сила мовних засобів стає логічним продовженням роботи з текстом, яка може бути успішною лише за наявності попередньо набутої та структурованої інформації з певної теми. Тому учням старшого етапу навчання не варто обирати для самостійного читання тексти з серйозних наукових видань, оскільки вони містять забагато спеціальної термінології, яка може бути для них незнайомою [27, с. 55].

Організовуючи читання вдома, найкраще вибирати статті з газет і журналів, що мають широке розповсюдження і орієнтовані на широкий загал. Після цього можна переходити до більш спеціалізованих текстів, які містять багато термінології. Аналітичні журнали та наукові статті можна використовувати для самостійного читання та написання оглядових статей. На думку провідних фахівців з викладання іноземних мов, навчання читанню та розумінню текстів має бути цілеспрямованим. Спочатку робота з текстом вимагає від читача знання самої мови, включаючи словниковий запас, знання правил і закономірностей створення лексичних одиниць, знання ідіоматичних виразів, граматичних правил (морфології та синтаксису), правил орфографії та лексичних правил і синтаксичні засоби поєднання тексту тощо [34, с. 80].

Навчання аналітичного читання іноземної мови на старшому ступені включає також пошук самостійного матеріалу. Традиційно доступними для учнів джерелами інформації є книгарні та бібліотеки. Крім того, за наявності сучасного комп'ютера учні мають реальні шанси знайти необхідні матеріали в Інтернеті. Так, отримати доступ до електронних версій провідних світових газет і журналів нескладно. Використання Інтернет-ресурсів вітається як для самостійного читання, так і згодом для написання рефератів, адже в сучасному світі фахівцеві будь-якої галузі не обійтися без ресурсів «всесвітньої павутини». Роль вчителя полягає в тому, щоб надати учням інформацію про ці джерела та дати рекомендації щодо вибору статей для особистого читання.

Учень повинен проявляти ініціативу у виборі тексту для аналітичного читання. Таким чином можна знайти тему, яка найбільше цікавить, і сприяти кращому та глибшому знанню іноземної мови. Проте на початкових етапах організації аналітичної роботи з читання вчителю рекомендується перевіряти, які тексти обирають учні для самостійного читання, чи відповідають ці тексти навчальним цілям. Для навчання аналітичного читання необхідно запропонувати системний підхід до відбору текстів для читання. Звичайно, це веде не лише до оволодіння навичками самостійного читання та підвищення рівня англійської мови [50, с. 3].

У традиційній методиці навчання іноземних мов виділяють три етапи роботи над автентичним художнім текстом:

1. дотекстовий етап (Pre-Reading Activities) (де увага учнів привертається до читання та розуміння тексту) включає розвиток навичок семантичного та лінгвістичного прогнозування, які забезпечують підготовку до сприймання тексту за рахунок активізації фонових завдань і досвіду учнів. На цьому етапі рекомендується використовувати вправи, спрямовані на розвиток мотивації та підготовку учнів до читання твору. Ці вправи мають бути комунікативними і мають на меті висунути гіпотези щодо змісту тексту. Рекомендується виконувати їх різними способами (індивідуально, парами, групами) [6]. Учитель повинен

розповісти учням про життя і творчість письменника, порушити тему, про яку йдеться в тексті, і запитати учнів, які твори цього автора вони читали. Якщо в запропонованій книзі є ілюстрації, фотографії чи інші візуальні елементи, слід звернути на них увагу та запитати, як вони співвідносяться з текстом, які емоції викликають, що представляють чи які фотографії представляють. Учні самі доповнюють текст. Доцільно попросити учнів описати людей або події, зображені на малюнку, щоб вони запам'ятали вивчений лексичний і граматичний матеріал. Ці запитання не лише сприяють спілкуванню іноземною мовою, а й розвивають уяву та бажання висловлювати свою думку англійською, пробуджують інтерес та мотивацію до майбутньої діяльності, демонструють обізнаність учнів у темі, що обговорюється. До ознайомлення з твором вважаємо за потрібне вмістити короткий лексичний коментар, до якого входить словник із тлумаченням складних мовних одиниць (географічних назв, власних імен тощо). Ці коментарі сприяють розумінню твору та посилюють мотивацію до читання оригінального тексту, який стає чіткішим і зрозумілішим. Звичайно, дотекстові вправи поступаються кількістю післятекстовим, бо мають на меті ознайомити читача з темою твору та поглибити знання, пов'язані з лексичним матеріалом [38, с. 24-25].

Таким чином, дотекстові вправи створюють основу для стійкості лексичних навичок і здатності учнів старших класів відтворювати лексичні одиниці в спілкуванні, досягати лексичної правильності мовлення та розвивати автоматизми, необхідні для бездоганного функціонування цілісного мовленнєвого механізму у процесі розвитку учня як особистості.

2. Текстовий етап (Active Reading) (безпосередня робота з текстом). Мета цього етапу — зосередити увагу учнів на змісті тексту (час роботи над текстом регулюється вчителем відповідно до обсягу та складності тексту). На цьому етапі роботи рекомендується запропонувати учням прочитати текст і звернути увагу на те, як автор, наприклад, подає природу, оформлення інтер'єру, домашню обстановку тощо. З'ясувати, як

автор бачить те чи інше явище; охарактеризувати персонажів; звернути увагу на особливості авторського стилю та добору лексики. Скласти план тексту. Поділити текст на частини і дати їм назву. Відповідати на проблемні питання. Визначити основну думку тексту. Визначити ставлення автора до своїх героїв; охарактеризувати поведінку персонажів тощо [38, с. 26].

3. Післятекстовий етап (Post-Reading Activities). Мета цього етапу — перевірити розуміння прочитаного тексту за допомогою післятекстових вправ. На цьому етапі перевіряється розуміння тексту, обговорення змісту прочитаного тексту, усне чи письмове викладення основної думки тексту, пошук фактичної інформації та творче використання висловлювань учнів, викладаючи власні думки та погляди та дискутуючи з приводу тієї чи іншої проблеми. Доречні запитання щодо найважливішої інформації, що міститься в тексті, вправи на з'ясування конкретних фактів, рис характеру, причин і наслідків вчинків тощо, проведення тестів з множинним або альтернативним вибором розуміння учнями найважливішої інформації та важливих деталей, проведення тестів з множинним або альтернативним вибором, переклад одного речення з англійської на українську та навпаки, добір із тексту слів/речень/виразів для використання у власних висловлюваннях, повторення тексту з висловленням власного ставлення до проблеми, героїв, їхніх вчинків, оцінка тексту [38, с. 27].

Відтак, вихідним критерієм для створення системи вправ слугують етапи роботи з текстом: дотекстовий (Pre-Reading Activities); текстовий (Active Reading); післятекстовий (Post-Reading Activities).

Мета навчання читання, тобто навчити учнів читати самостійно і розуміти вперше запропоновані їм тексти, досягається за допомогою третього виду роботи. Два інших види мають лише допоміжне значення.

Слід зазначити, що читання іноземною мовою з використанням таких джерел, як преса, художня та науково-популярна література, Інтернет, листування сприяє збільшенню мовних контактів у опосередкованому спілкуванні. Крім того, читання сприяє засвоєнню достовірної інформації, що робить цей вид мовної діяльності найпростішим і найціннішим видом спілкування. Завдяки цьому читання активізує розвиток внутрішньої мотивації читача. Стійкість навичок читання (на відміну від усного мовлення) полягає в тому, що вони зберігаються протягом усього життя.

2.3. Експериментальна перевірка запропонованої методики

У дослідженні брали участь учні десятого класу (ЕГ – 15 учнів, КГ – 15 учнів). Загальна кількість - 30.

Експеримент ґрунтувався на гіпотезі про те, що використання запропонованої системи роботи під час формувального етапу експерименту з учнями ЕК сприятиме формуванню вмінь аналітичного читання учнів старших класів. Для цього ми провели дослідно-експериментальну роботу, яка складалась з трьох етапів: констатувальний, формувальний та контрольний.

З метою перевірки наявного рівня сформованості аналітичного читання учнів старших класів, ми запропонували наступні вправи і завдання (додаток Г). Діагностичний тест передбачав запис та аналіз відповідей учнів. Відповіді учнів записувалися та аналізувалися кількісно та якісно. При кількісному аналізі ми використовували вимоги програми щодо активного лексичного мінімуму у зв'язку з проблемою розуміння прочитаного.

Для аналізу якості відповідей ми використовували такі критерії: *ініціативність; реактивність; логіка; функціональність; ситуативність.*

Після встановлення критеріїв визначаємо рівень готовності учнів до розуміння прочитаного: високий-творчий; середній-перетворювальний (у дещо зміненій ситуації); низький - копіювальний (виконання за зразком). Також в процесі роботи визначено загальні ознаки, що визначають рівень розуміння прочитаного тексту (див. табл. 2.1).

Таким чином наша робота забезпечила теоретичну основу для системи оцінювання, без якої практичне навчання було б неможливим.

Таблиця 2.1.

Ознаки рівнів сформованості розуміння прочитаного

Рівні	Показники
Низький	Учень має проблеми з навчанням і не активний. Відсутній пізнавальний інтерес до процесу читання. Знання учня характеризуються недостатньою системністю. На допомогу не реагує. Аналізує дані несвідомо. Вибір головного героя та його аналіз твору помилкові.
Середній	Учень володіє базовими знаннями іноземної мови, але під час аналітичного читання іноді потрібна допомога, коли з'являються незрозумілі слова чи речення. Розуміється відносна важливість елементів змісту, вміння відрізнити суттєве від непотрібного; уміння вловлювати суть, розуміти думку автора, власну оцінку фактів і дійових осіб.
Високий	Правильне розуміння окремих фактів і подій; усвідомлення зв'язків між фактами, розуміння того, як окремі деталі створюють загальну картину, як крок за кроком розвивається думка; розуміє відносну важливість елементів змісту та відрізняє важливі моменти від неважливих; уміння розуміти його суть, розуміє думку автора, дає власну оцінку подіям і дійовим особам; усвідомлення переваг чи недоліків художнього твору, відчуває лексичне багатство мови художнього твору.

Після обробки отриманих даних та отримання результатів ми включили їх до таблиці 2.2.

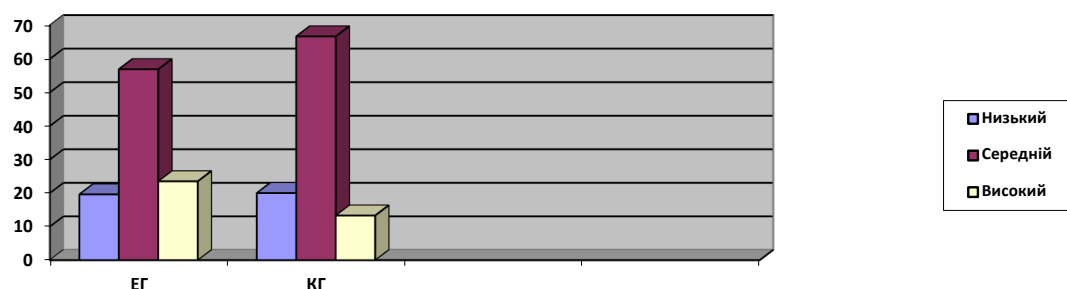
Таблиця 2.2.

Рівні сформованості розуміння прочитаного

Класи	Низький	Середній	Високий
ЕГ	19,6%	56,9 %	23,5 %
КГ	20%	66,7 %	13,3%
Разом	19,8 %	61,5 %	18,7%

Діаграма 2.1.

Рівні сформованості розуміння прочитаного

Аналіз результатів діагностики показує, що високий рівень розуміння прочитаного мають 18,7% учнів, у середньому – 61,5%, низький – 19,8%.

Результати аналізу показали, що відповіді старшокласників на подані в тексті запитання потребують кількісного та якісного вдосконалення. Учні не вміють логічно висловлюватися, їм важко висловлюватися в контексті ситуації, а це означає, що під час аналітичного читання вони не розуміють змісту прочитаного. Все це дозволяє зробити висновок про необхідність подальшого формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови. На цій основі з учнями експериментального класу був проведений формувальний етап експерименту, під час з учнями експериментального класу провели 10 уроків подані в підрозділі 2.1. та в додатку Б.

Після експериментального навчання ми провели післятестовий зріз для перевірки рівня підготовки старшокласників до аналітичного читання (Додаток Г).

Результати післяекспериментального зрізу наведені в таблиці 2.3.

Критеріями якості виконання завдань, як і під час констатувального етапу дослідження, була правильність і повнота відповідей. Результати дослідження представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Результати контрольного етапу експерименту

Рівні	Кількість школярів в %			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До	Після	До	Після
Низький	19,6	-	20	10,2
Середній	56,9	56,8	66,7	64,5
Високий	23,5	43,2	13,3	25,3

Якісні результати виконання завдання показують, що рівень розуміння прочитаного під час аналітичного читання в учнів експериментальної групи значно змінився. Ці показники значно вищі, ніж у контрольній групі. Щодо високого рівня, то майже всі досліджувані контрольної групи допустили помилки у виконанні завдань і вправ, тоді як майже всі учнів експериментальної групи розв'язали завдання вірно.

Результати експериментальної групи явно перевищують результати досліджуваних в контрольній групі.

Порівняння відповідей учнів експериментальної та контрольної груп показує чіткі відмінності в рівні розвитку розуміння прочитаного. Відрадно відзначити, що жоден з учнів експериментальної групи не мав поганого розуміння прочитаного, тоді як в контрольній групі цього рівня досягли 10,2% учнів.

Результати експериментальної роботи показали значне якісне та кількісне зростання. За допомогою отриманих експериментальних даних можна зробити висновок про ефективність і зручність використання запропонованої системи роботи в процесі формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови.

Висновки до розділу 2

1. Текст є центральною одиницею навчання ІМ. У сучасній науці текст розглядається як динамічна комунікаційна одиниця вищого порядку, яка одночасно є посередником інформації про світ і інструментом збору мовної семантики. Таким чином, для учнів текст є джерелом інформації, яку необхідно інтерпретувати в процесі сприйняття (читання, аудіювання) і продуктом мовленнєвої діяльності автора (говоріння, письмо). Характеристики тексту відповідають усім елементам змісту освіти та рівням міжкультурної компетентності. Основна увага зосереджена на ретельному підборі текстів для занять з читання з іноземних мов на старшому ступені навчання, сприянні розвитку комунікативних навичок і культури знань учнів, забезпеченні контролю процесу навчання.
2. Добираючи навчальні матеріали для навчання учнів старших класів аналітичного читання іноземною мовою, необхідно завжди пам'ятати, що тексти мають бути максимально різноманітними за типом і жанром: публіцистичні, науково-популярні (з різними композиційно-мовними формами: описом, розповідь, міркування) прагматичні (статистика, реклама, договори, протоколи і т.д.); монологічні, діалогічні і полілогічні і т.д. У реальному житті учень повинен опрацьовувати інформацію, що міститься в різних текстах (статті, конспекти, реферати, презентації тощо), а під час навчання повинен мати можливість пізнати їх і відчувати їх особливості.

Текст має бути автентичним, тобто оригінальним за змістом і формою. Такий текст не тільки відображає сучасну мовну дійсність і показує особливості функціонування іноземної мови, але й насичений фактами іншої культури та стимулює пізнавальну активність учнів. Звідси випливає необхідність соціокультурного змістового спрямування, адже тексти є найважливішими носіями культурної інформації. За допомогою автентичних текстів створюється середовище, яке спонукає учнів до пошуку компромісних рішень у ситуаціях

співіснування різних культур. Це, у свою чергу, означає, що тексти повинні виконувати не тільки інформаційно-пізнавальну задачу, а й соціально-адаптивну: вони неминуче викликають в учнів гостру емоційну реакцію, бажання висловити своє ставлення до інформації, що міститься в тексті. Водночас автентичні тексти підтримують і підвищують мотивацію учнів, які під час читання оригіналу усвідомлюють можливість отримання інформації із зарубіжних наукових знань.

3. Завдання, пов'язані зі спілкуванням та вирішенням проблем на уроках англійської мови, дають можливість подолати мовний бар'єр, підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови та розвинути навички аналітичного читання. Правильно підібрані завдання формують і розвивають навички читання іноземною мовою, які потім можуть стати основою для вдосконалення усного та письмового висловлювання. Цей факт ще раз підкреслює важливість і значущість читання як виду мовленнєвої діяльності, уміння і навички якої необхідно систематично і послідовно формувати в процесі вивчення англійської мови.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши різноманітну наукову літературу з проблеми дослідження, класифікувавши та узагальнивши отриману формацію, ми дійшли наступних висновків.

1. У сучасних умовах все більшої актуальності набуває тема вивчення іноземної мови, особливо англійської. Ця мова має міжнародний характер, вона є вектором культур і міжмовної комунікації, вона працює як будівник глобальної ідентичності та є іноземною мовою, яку найчастіше вивчають у світі. Тому не дивно, що за таких обставин іноземна мова викладається як предмет у школах та університетах.

Сьогодні неодноразово говорять про те, що багато хто вивчає іноземну мову, але лише одиниці володіють нею дуже добре. Соціальна потреба суспільства в фахівцях, які однаково кваліфіковано користуються як усною, так і письмовою формами спілкування іноземною мовою, породила наукові праці, які показують можливість зв'язного викладання різних функцій мови, вивчення іноземної мови, що призводить з одного боку до самостійності в розробці кожного з них, а з іншого – до необхідності використання однієї і тієї ж лексико-граматичної основи. Проте, щоб показати велике значення читання у навчанні іноземної мови, дослідники по-різному визначають поняття і, відповідно, методику навчання цьому виду мовленнєвої діяльності.

2. Комунікативні компетенції базуються на комунікативних навичках, які розвиваються на основі лінгвістичних знань і навичок, а також соціокультурних і соціолінгвістичних знань і навичок. Для успішного оволодіння комунікативними навичками в рамках формування необхідного рівня комунікативної компетенції необхідні всі види мовних занять, безперервне навчання та розвиток особистості необхідні для ефективного оволодіння мистецтвом спілкування.

У методиці навчання іноземної мови відомі продуктивний і рецептивний види мовної діяльності. Усне та письмове мовлення є продуктивними формами усної діяльності, тобто висловлення власних думок або передача думок інших

усно чи письмово. Рецептивними формами мовної діяльності є аудіювання і читання, тобто сприйняття і розуміння думок інших людей.

Аналітичне читання є невід'ємною частиною практичного курсу англійської мови. У цьому процесі передбачається виконання вправ з їх подальшим публічним обговоренням та самотійним читанням, що дозволить зрозуміти глибинний зміст усього фрагменту та здатність проаналізувати його дискурсивні елементи. Отже, учневі необхідно не лише досконало знати текст твору, а передусім розуміти внутрішні мотиви, що спонукали автора до його написання. Це можуть бути історичні та культурні обставини або навіть особисті причини. Тому ця робота включає в себе тлумачення твору не лише як мови, а й як мовного явища, дискурсу, «тексту, зануреного в життя».

3. Успішність навчання аналітичному читанню залежить від кількох факторів: індивідуальних та вікових особливостей учнів, наявності чи відсутності мотивації до навчання взагалі та до читання іноземною мовою зокрема, розвитку уваги та інтересу, рівня навичок навчання читання, здатність використовувати досвід і здатність розмовляти рідною мовою.

Крім того, серед факторів, що визначають успішність навчання КЧ, – лінгвістичні та дискурсивні властивості іншомовних текстів, умови навчання (наявність/відсутність технічних засобів навчання, використання різноманітних видів засобів, ситуативності та проблемності вправ, організації занять з іноземної мови).

4. За результатами констатувального етапу експерименту зробили висновок, що навчання аналітичного читання учнів потребує подальшого вдосконалення. Так, на формуальному етапі експерименту було запроваджено систему роботи з аналітичного читання твору Френсіса Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі» з учнями експериментального класу, яка складалась із двох частин. Перша, «Before reading», містила інформацію про автора твору та низку запитань для перевірки розуміння змісту. Друга частина «Tasks for chapter» складалась з 10 уроків із серією вправ і завдань, пов'язаних із текстом твору.

Пропонована методика роботи призначена для навчання та самостійної роботи учнів старших класів шкіл із поглибленого вивчення англійської мови в рамках опанування практичною програмою курсу англійської мови, аспект – аналітичне читання.

Під час формувального етапу експерименту учні познайомилися з класичною англійською літературою, удосконалили навички читання, перекладу та обговорення, систематизували лексику, зміцнили та збагатили свій словниковий запас.

За результатами контрольного етапу експерименту можна зробити висновок, що запропонована система роботи в контексті формування вмінь аналітичного читання учнів старших класів на уроках англійської мови дійсно виявилася ефективною, що дає можливість використовувати її в навчальному процесі ЗЗСО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2020. № 1. С.19-22.
2. Борецька Г.Е. Методика формування іншомовної компетентності у техніці читання. *Іноземні мови*. 2020. №1. С.38.
3. Волгіна Л.І. Урок англійської мови з використанням Internet-ресурсів. *Відкритий урок*. 2020. №7. С.68-70.
4. Галєєва Г.О., Левчук М.Ю. Активізація пізнавальної діяльності учнів. *Рідна школа*. 2017. №4. С.10-12.
5. Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежом. *Іноземні мови*. 2016. № 1. С.24-31.
6. Голованчук Л.П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках англійської мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2015. 340 с.
7. Гріневич І.І. Психологічні особливості сприймання фабульних текстів іноземною мовою. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім.К.Д.Ушинського /Збірник наукових праць. – Одеса: ПДПУ ім.К.Д.Ушинського*. 2018. Вип. 1. С.167-172.
8. Денисенко М. Rightstart. Завдання для навчання техніки читання англійською мовою. Київ: Ленвіт, 2017. 64 с.
9. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.07.2023)
- 10.Словська Ю. Методика навчання читання англійською мовою з використанням автентичних текстів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/277361965.pdf> (дата звернення 10.10.2023)
- 11.Житник Б.О. Методичний poradnik. Форми і методи навчання. Харків: Основа, 2015. 128 с.

12. Жуковський В.М. Вправи з формування навичок зрілого читання англійською мовою. *Методика викладання іноземних мов*. 2016. Вип.17. С.80-84.
13. Жуковський В.М. Експериментальна перевірка техніки читання англійською мовою учнів як передумова здійснення індивідуального підходу. *Методика викладання іноземних мов*. 2018. Вип. 19. С.37-41.
14. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. докт. пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
15. Задорожня Н.А. З досвіду тестування учнів середньої школи з іноземної мови. *Іноземні мови*. 2015. №3. С.20-24.
16. Зимова І.А. Психологічні аспекти навчання говорінню на іноземній мові. Київ: Ленвіт, 2015. 208 с.
17. Іноземні мови. 5-11 класи: навчальні програми та методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2018-2019 навчальному році / уклад. М.Н.Шопулко. Харків: Ранок, 2018. 256 с.
18. Кардашова Н.В. Психологічні та лінгвістичні основи формування лексичної компетенції. *Вісник КИЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2015. №4. С.176-185.
19. Карп'юк О.Д. Особливості комунікативно орієнтованого навчання англійської мови за серією навчально-методичних комплектів: *Метод. Посібник для вчителів*. Київ: Навчальна книга, 2014. 120 с.
20. Кличнікова З.І. Структура пізнавальної активності школярів у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові записки Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України За ред. академіка С.Д.Максименка*. Київ: Міленіум, 2016. Вип. 27. С.277-287.
21. Колток Л. Проблема інтенсифікації навчання як складник модернізації освіти. *Вища освіта України*. 2017. №1. С.76-78.

- 22.Коробейнікова Т.І. Комплекс вправ для формування лексичної компетенції на основі читання. *Педагогічний процес: теорія і практика*. Київ, 2017. №3. С.122-134.
- 23.Костюченко К. Вікові та психологічні особливості учнів основної школи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2015. №5. С.135-139.
- 24.Кравченко І.М. Методичні рекомендації вчителів. *Англійська мова і література*. 2016. №10. С.5-7.
- 25.Кравчина О.С. Активні та інтерактивні методи навчання. Київ: ЦППО АПН України, 2015. 32 с.
- 26.Круковський В.І., Припишнюк Я.І. Система активного навчання читання. *Іноземні мови*. 2019. №2. С.16-18.
- 27.Кузьмінський А.І. Педагогіка: Підручник. Київ: Знання-Прес, 2008. 447 с.
- 28.Люта А.В. Сучасні методи вивчення іноземних мов. *Держава та регіони. Сер.: Гуманітарні науки*. 2016. №2. С.98-106
- 29.Маримонська Л.А. Прийоми роботи з англомовним художнім текстом в 11 класі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/14/statti/marimonska.html (дата звернення 10.10.2023)
- 30.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник] / [С.Ю.Ніколаєва, О.Б.Бігич, Н.О.Бражник та ін.]. [вид. 2е, випр. і переробл.]. Київ: Ленвіт, 2011. 328 с.
- 31.Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: [підручник] / [Л.С.Панова, І.Б.Андрійко, С.В.Тезікова та ін.]. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
- 32.Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови. *Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах*. Київ: Ленвіт, 2012. С.249-259.
- 33.Ніколаєва С.Ю. Міжкультурна іншомовна освіта в Україні: ключові проблеми. *Іноземні мови*. 2016. №2. С.3-9.

34. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції. Київ: ІЗМН, 2015. 312 с.
35. Ніколаєва С.Ю. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов. Київ: Ленвіт, 2016. 90 с.
36. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г. А. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування. Київ: Ленвіт, 2019. 96 с.
37. Ніколаєва С.Ю., Бадаянц Г.С. Тестові завдання з англійської мови. Київ: Освіта, 2020. 216 с.
38. Носович Є.В. Тестовий контроль лексичних навичок читання (англійська мова). Київ: Ленвіт, 1997. 88 с.
39. Околіта Б.І. Використання навчальних комп'ютерних програм для вдосконалення навиків читання. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. 12.* Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. С.29-30.
40. Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови: [посібник для вчителів]. Київ: Освіта, 2017. 128 с.
41. Онищенко К.І. Вправи з навчання читання фабульних текстів. *Методика викладання іноземних мов.* 2020. Вип.25. С.39-43.
42. Онищенко К.І. Ігровий компонент у навчанні техніки читання англійською мовою. *Іноземні мови.* 2019. №1. С.15-16.
43. Осадча Н.В. Критерії відбору країнознавчих текстів для формування в учнів лінгвосоціокультурної компетентності в англійськомовному читанні. *Іноземні мови.* 2015. №4. С.10-14.
44. Осадча Н.В. Модель організації процесу формування в учнів основної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англійськомовному читанні. *Іноземні мови.* 2017. №1. С.10-16.
45. Осадча Н.В. Підсистема вправ для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англійськомовному читанні. *Іноземні мови.* 2015. №4. С.11-18.

- 46.Панасюк В.О. Роль наочності у вивченні іноземної мови. *Англійська мова та література*. 2018. №16 С.21-22
- 47.Панова Л.С. Шляхи вдосконалення навчання читання англійською мовою в середній школі. *Методика викладання іноземних мов*. 2015. Вип.17. С.75-80.
- 48.Петрашук О.П. Вплив вікових психологічних особливостей учнів на їх готовність до виконання тесту з іноземної мови. *Іноземні мови*. 2018. №2. С.3-4.
- 49.Петрашук О.П. Комунікативна компетенція як об'єкт тестового контролю. *Методика викладання іноземних мов*. 2016. Вип.25. С.57-62.
- 50.Петрашук О.П. Принципи та функції стандартизованого контролю у навчанні іноземної мови в середніх навчальних закладах. *Іноземні мови*. 2019. №2. С.3-4.
- 51.Петрашук О.П., Петренко О.П. Тести з читання та аудіювання англійською мовою. *Іноземні мови*. 2020. №3. С.55-60.
- 52.Подосиннікова Г.І., Рубан О.В. Навчання ознайомлювального читання з використанням методу проєктів. *Іноземні мови*. 2016. № 3. С.3-10.
- 53.Про освіту: Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38-39, ст.380). Поточна редакція від 02.04.2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.04.2023).
- 54.Проект Міністерства освіти і науки України «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua>. (дата звернення 21.08.2023)
- 55.Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика: моногр. Київ: Пед. думка, 2017. 628 с.
- 56.Сажко Л.А. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції у школах з поглибленим вивченням іноземних мов. *Іноземні мови*. 2017. №3. С.26-27

- 57.Самойлюкевич І., Козачок О. Навчання читання на старшому етапі загальноосвітньої школи з урахуванням елементів індивідуалізації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38262/49-Samoylyukevich. pdf?sequence=1](http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38262/49-Samoylyukevich.pdf?sequence=1) (дата звернення 10.10.2023)
- 58.Семенчук В.М. Дидактична модель навчання іншомовному читанню як виду мовленнєвої діяльності. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Вип. 5 (32), серія «Педагогічні науки»*. 2015. С.55-62.
- 59.Семенчук В.М. До визначення критеріїв відбору граматичного іншомовного матеріалу для його пасивного вивчення. *3-я Міжнародна міждисциплінарна науково-практична конференція «Сучасні проблеми науки та освіти 1-9 травня 2002 р.»*. Ужгород, 2018. С.155.
- 60.Сергєєва В.Є. Катарсичні основи формування загальнолюдських цінностей в процесі вивчення іноземної мови. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. Вип. 17*. Київ-Запоріжжя, 2016. С.94-96.
- 61.Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь. *Іноземні мови*. 2020. № 3. С.3-7.
- 62.Скляренко Н.К., Баєва І.В. Тексти-полілоги як джерело інформації про культуру англомовних країн в підручниках English Through Communication для 7-9 класів. *Іноземні мови*. 2018. №2. С.20-22.
- 63.Стеценко О.О., Яремчук Н.Ю. Оволодіння читанням як видом іншомовної мовленнєвої діяльності. *Зб. наук. праць. «Менеджмент»*. Київ, 2016. №12. С.10-12
- 64.Хоменко Е.Г, Васильєва З.С., Горбенко Н.В. Тестовий контроль читання на уроках англійської мови у 9 класі. *Іноземні мови*. 2015. №4. С.3-4.
- 65.Черниш В.В. Навчання англомовного читання та аудіювання із застосуванням аудіокнижок художніх творів (середня загальноосвітня школа з поглибленим вивченням іноземної мови): автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання : германські мови». Київ, 2016. 21 с.

66. Яблонська Т.М. Дидактична модель навчання іншомовному читанню як виду мовленнєвої діяльності. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Вип. 5 (32), серія "Педагогічні науки".* 2018. С.55-62.
67. Domyei, Z. Individual Differences in Second Language Acquisition. *AILA Review.* 2016. №4. P.42-68.
68. Goldberg, I. Internet Addiction Disorder. - 1995. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// www.cog.brown.edu/brochure/people/duchon/humor/internet.addiction.html](http://www.cog.brown.edu/brochure/people/duchon/humor/internet.addiction.html) (дата звернення 10.10.2023)
69. Harris, R. Learning Strategy 8: The SQ3R Reading Method. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// virtualsalt.com/learn8.html](http://virtualsalt.com/learn8.html) (дата звернення 10.10.2023)
70. Hering, E. V. *Zeitmanagement für Ingenieure (Essentials).* Wiesbaden: Springer Vieweg, 2014. 35 p.
71. Oxford, R.L. *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know.* NY: Newbury House, 2018. 342 p.

ДОДАТКИ**Додаток А****Vocabulary****LESSON 2**

- To reserve all judgements - залишити свою думку при собі
- Responsiveness – реакція
- Prominent – видатний
- The ragged edge of the universe - край Всесвіту
- Wisdom – премудрість
- Conviction – переконання
- To be pulled down out – вирватися
- Well-rounded man - освічена людина
- Slender riotous island - вузький галасливий острівець
- Perpetual – вічний
- Squeezed – затиснутий
- Pungent - їдкий, пікантний
- Consoling – розрада
- Proximity – близькість
- Acute limited excellence - гостро обмежена досконалість
- Vulnerable – вразливий
- Open up - розкривати, виявляти
- Preoccupation - заклопотаність, неухважність
- Infinite – нескінченний
- Marsh - болото, багно
- Scorn - презирство, глузування
- Gesture - жест, жестикулювати
- Intricate - складний, хитромудрий
- Shortwinded - хворіє на задишку, захеканий
- Elation - захоплення, ентузіазм

- Counter-raid – контр наліт
- Mutter - бурмотіння, бурчання
- Pathfinder – слідопит
- Settler – поселенець
- Barnyard - загін для тварин
- Sinister – зловісний
- Ivy – плющ
- String of polo ponies - низка поні для поло
- Sun-dial - сонячний годинник
- Fractiousness – міжусобиці
- Paternal – батьківський
- Wistfulness – туга
- Tide - плисти за течією, хвиля, потік
- Ajar – відкритий
- Whip – батіг
- Groan – стогнати
- Divan – диван
- Witty – дотепний
- Look up - дивитися вгору, шукати
- Thrilling voice - хвилюючий голос
- Stop off - заскочити, завітати ненадовго
- Ecstatically - захоплено, несамовито
- Wreath - вінок, гірлянда
- Wail - крик, виття, воання
- Bond man - раб, кріпак
- Pantry – комора
- Cadet - кадет, молодший брат
- Reciprocal - обопільний, взаємний, у відповідь
- Wan - виснажений, блідий, тьмянний

- Imperatively - в обов'язковому порядку
- Knuckle - кісточки, суглоб
- Specimen - зразок, проба, екземпляр
- Corky - веселий, легковажний
- Claret - бордо, червоне вино, кларет
- Go to pieces - втрачати контроль, розлетітися на шматки
- Utterly - вкрай, абсолютно
- Beat down - збивати, зломити
- Dusk - сутінки, сутеніти
- Sink down – потонути
- Nightingale – соловей
- Twilight - сутінки, напівтемрява
- Deep gloom - глибокий морок
- Wicker – плетений
- Break off - розірвати, перервати, розірвати
- Smirk - посмішка

Vocabulary

LESSON 3

- To shrink away – ухилятися
- Creak - скрип, скрипіти
- Retinas – сітківка
- Drawbridge - розвідний міст
- Barge - баржа, прогулянковий катер
- Mistress - пані, господиня, коханка
- Proprietor – власник
- Anaemic - блідий, мало кровний
- Thickish – товстувати

- Surplus - надлишок, надлишковий
- Crepe-de-chine – крепдешин
- Facet - грань, аспект
- Coarse - грубий, вульгарний
- Mingling – змішання
- A frown - похмурий погляд
- Muslin - муслін (вид тканини)
- Chiffon – шифон
- Upholstery - оббивка, ремесло шпалерника
- Airedale - ердельтер'єр
- Rapture - захват, екстаз
- Flock - стадо, згряя
- Regal – царський
- Slender - стрункий, тонкий
- Rakish - розбещений, чепурний
- Ectoplasm - флюїд, ектоплазма
- Fellas – хлопці
- Flounced over – схвильований
- Tray - піднос, лоток
- Gypped out – вирваний
- Crazy about - божеволіти від
- Twilight – сутінки
- Wail - крик, зойки, волати
- Tapestry – гобелен
- Beg your pardon - прошу вибачення
- Dignity - гідність, благородство

Vocabulary

LESSON 4

- Mop – швабра
- Fruiterer – торговець фруктами
- Fortnight – два тижні
- Feet – фути
- Pastry – кондитерські вироби, тісто
- Brass – латунь, мідь
- Gin – джин
- Liquors – лікер
- Cordials – наливка
- Gaudy – несмачний
- Laughter – сміх
- Innuendo – натяк, інсинуація
- Wanderer – мандрівник, блукач
- Gypsy – циган
- Simplicity of heart – простота серця
- Ill-at-ease – не по собі, незграбний
- Eddies – вихори
- Agonizingly – болісно
- Host – господар
- Vehemently – пристрасно, сильно
- Dyed hair – фарбоване волосся
- Premature – передчасний, поспішний
- Gown – плаття, мантия
- Spy – шпигун

- Undergraduate – студент
- Bona fide – справжній
- Sober up – отверезіти, протверезіти
- Graceless – негарний, непристойний
- Burden – тягар, ноша
- Rowdy – дебошир, хуліган
- Ninth Machine-Gun Battalion – 9-й кулеметний батальйон
- Seventh Infantry – 7-ма піхота
- Hedge – живопліт
- Prejudice – упередження
- Butler – дворецький
- Fraternal – братський
- Convivial – компанійський, святковий
- Obstetrical – акушерський
- Inky colour – чорнильний колір
- Vinous – винний, бордовий
- Tantalize – піддавати танталовим мукам, мучити
- Ditch – рів, канава, кювет
- By-stander – свідок, глядач, перехожий
- Crescendo – у бурхливому темпі
- Poignant – болісний, пікантний

LESSON 5**Tasks for chapter 4****Vocabulary**

- Bootlegger – контрабандист
- Tribute – данина, належне
- Knickerbockers – бриджі
- Lifting work – підйомні роботи
- Bum – нероба
- Penitentiary – каторжна в'язниця
- Conservatory – теплиця, оранжерея
- Slapping – карколомний
- Overwhelmed – вражений
- Evasion – відмовка, ухилення
- Divine – божественний
- Retribution – відплата, кара
- Ancestors – предки
- Extinction – вимирання, згасання
- Rajah – раджа (індійський принц або король)
- Sawdust – тирса
- Infantry – піхота
- Insignia – орден, відзнака
- Incredulity – скептицизм
- Skimming – знімання вершків з молока
- Sling – прив'язаний
- Archway – арка

- Spire – шпиль, пік
- Crimson – малиновий колір
- Old sport – старина
- Glimpse – проблиск, натяк
- Slum – нетрі
- Gilt – позолота
- Anteroom – приймальня
- Bastard – байстрюк
- Juxtaposition – сусідство
- Ferocious – лютий, дикий
- Frankly – відверто, прямо
- Cuff – манжет
- Ivory – колір слонової кістки
- Jerk – ідіот
- Benediction – благословення
- Single-mindedness – цілеспрямованість
- Jail – тюремне ув'язнення
- Rumor – погослос, чутка
- Drunk as a monkey – п'яний як чіп
- Maid – покоївка

I. True or False

1. Gatsby was in love with Jordan. _____
2. Daisy was very happy in her marriage with Tom. _____
3. Gatsby took part in the First World War. _____
4. Jordan was a couple of years older than Daisy but always admired her very much. _____

5. Gatsby studied at Cambridge. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ I have forgotten their names — Jaqueline, I think, or else Consuela or Gloria or Judy or June, and their last names were either the melodious names of flowers and months or the sterner ones of the great American capitalists whose cousins, if pressed, they would **confess** themselves to be.
 - Admit
 - Conceal
 - Fib
- ✓ It was the first time he had called on me though I had gone to two of his parties, mounted in his hydroplane, and, at his **urgent** invitation, made frequent use of his beach.
 - Long
 - Important
 - Immediate
- ✓ I think that, except for my presence, he would have taken one short glance **beneath** our own table.
 - Over
 - Under
 - Behind
- ✓ Then he went out on the sidewalk and they shot him three times in his full **belly** and drove away.
 - Spleen
 - Liver
 - Stomach
- ✓ I hadn't been looking at them, but I did now. They were composed of **oddly** familiar pieces of ivory.
 - Strangely

- Obviously
- Advisedly
- ✓ ‘This is one of his sentimental days. He’s quite a character around New York — **a denizen** of Broadway.’
- Stranger
- Foreigner
- Inhabitant
- ✓ It never occurred to me that one man could start to play with the **faith** of fifty million people — with the single-mindedness of a burglar blowing a safe.
- Distrust
- Disgust
- Trust

III Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Labyrinth (n)		
Incredulous (adj)		
Evoke (v)		
Circumstance (n)		
Authentic (adj)		
Circular (adj)		
Souvenir (n)		
Nymphs (n)		
Lieutenant (n)		
Beaux (n)		

IV Listen to the audio and fill the gaps

He was balancing himself on the _____ of his car with that _____ of movement that is so _____ American—that comes, I suppose, with the _____ of lifting work or _____ sitting in youth and, even more, with the formless grace of our nervous, _____ games. This quality was continually breaking through his _____ manner in the shape

of _____. He was never quite still; there was always a _____ foot somewhere or the _____ opening and closing of a hand.

V. Describe

1. Describe what Daisy felt when she married Tom.
2. Characterize Gatsby from the point of view of a boy who made friends with him when Gatsby lived in the world capitals like a young rajah.
3. Why did Gatsby want Daisy to see his house?
4. Nick says, «There are only the pursued, the pursuing, the busy and the tired». What does Nick mean? How does each character in the novel fit into this schema?
5. List all of the rumors told about Gatsby.

LESSON 6

Tasks for chapter 5

Vocabulary

- Peninsula – півострів
- Glint – відблиск, спалах
- Sardines-in-the-box – «море хвилюється» (гра)
- Eagerness – прагнення, запал
- Expanse – роздолля, простір
- Cut off – відрізати, відсікати
- Light-headed – легковажний
- Vaguely – неясно
- Gasoline – бензин
- Mantelpiece – камінна полиця (дошка)
- Counterfeit – підробка, липа, підробляти
- Defunct – померлий, покійний

- Matter-of-fact – факт, реальна дійсність
- Demoniac – демонічний, біснуватий
- Brewer – пивовар
- Peasantry – селянство
- Confounding – ставити в глухий кут, спантеличувати
- Odor – запах, аромат
- Hawthorn – глід
- Kiss-me-at-the-gate – жимолость пахуча
- Owl-eyed – совоока
- Poolroom – більярдна
- Grieve – сумувати, тужити
- Splendid – чудовий, розкішний
- Disarray – безлад, змішання
- Scroll – сувій, скрижаль
- Scanty – убогий, мізерний
- Hue – відтінок, колір
- Solitary – самотній, відлюдник

I. True or False

1. Gatsby was disappointed on seeing Daisy. ____
2. Daisy liked Gatsby's house very much. ____
3. Daisy stands Gatsby up at their arranged meeting. ____
4. Everybody listened to the piano at the end of the day. ____
5. Gatsby and Daisy were happy to see each other again. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ 'How about the day after tomorrow?' Be considered for a moment. Then, with **reluctance**:

- Hesitation
- Wish
- Desire
- ✓ Under the dripping **bare** lilac trees a large open car was coming up the drive.
- Libertine
- Dressed
- Naked
- Gatsby, his hands still in his pockets, was reclining against the mantelpiece in a strained counterfeit of perfect ease, even of **boredom**.
- Joyfulness
- Tedium
- Admiration
- Once more it was pouring and my irregular lawn, well-shaved by Gatsby's gardener, abounded in small **muddy** swamps and prehistoric marshes.
- Dirty
- Clean
- Pure
- There was nothing to look at from under the tree except Gatsby's enormous house, so I stared at it, like Kant at his church **steeple**, for half an hour.
- Grid
- Spire
- Spiral
- Perhaps their **refusal** took the heart out of his plan to Found a Family — he went into an immediate decline.
- Acceptance
- Request
- Renouncement

→ They were sitting at either end of the couch looking at each other as if some question had been asked or was in the air, and every **vestige** of embarrassment was gone.

- Remains
- Variety
- Footprint

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Hostile (n)		
Riotous (adj)		
Bizarre (adj)		
Fragile (adj)		
Buoyed (adj)		
Incredulously (adv)		
Languidly (adv)		
Pathetic (adj)		
Gayety (n)		
Silhouette (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

The ___ quality of Gatsby's answer set us all back at least another minute. I had them both on their feet with the ___ suggestion that they help me make tea in the kitchen when the ___ Finn brought it in on a tray. Amid the welcome ___ of cups and cakes a certain physical ___ established itself. Gatsby got himself into a ___ and while Daisy and I talked looked ___ from one to the other of us with tense unhappy eyes. However, as ___ wasn't an end in itself I made an excuse at the first ___ moment and got to my feet.

V Give the description

1. Describe the effect of rain on the plot.
2. Explain the significance of the green light.
3. Why does Gatsby offer Nick work? How does Nick feel about this?

4. Why does Gatsby get so many phone calls? What does this say about him?

LESSON 7

Tasks for chapter 6

Vocabulary Notoriety – дурна слава

→ Underground pipeline – підземний трубопровід

→ Anchor – якір, символ надії

→ Row-boat – гребна шлюпка

→ Clam – молюск, скнара

→ Self-absorption – егоцентризм

→ Conceit – марнославство, тішити себе надією

→ Drowsiness – дрімота, сонливість

→ Embrace – обійми, обіймати

→ Savory – гостра закуска, чабер

→ Turgid – пихатий, опухлий

→ Oar – весло

→ Duck trousers – парусинові штани

→ Antecedents – минуле

→ Misconception – неправильне уявлення

→ Ingratiate – здобути прихильність, намагатися сподобатися

→ Senile – старечий, старий

→ Nod – кивок головою

→ Oppressiveness – гнітюча атмосфера

→ Commotion – хвилювання, безлад, колотнеча

→ Watchfully – пильно

→ Flood – повінь, паводок, потік

- Topsy – напідпитку
- Obtrusive – настирливий, нав'язливий
- Pebble – галька
- Menagerie – звіринець
- Inevitable – неминучий
- Bustle – метушня
- Ineffable – несказанне

I. True or False

1. Gatsby was a bootlegger. ____
2. Daisy was a bootlegger. ____
3. Gatsby became rich because he inherited money from Dan Cody. ____
4. Gatsby wanted Daisy to divorce Tom. ____
5. The narrator considered Gatsby to be sentimental. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ Contemporary legends such as the 'underground pipe-line to Canada' attached themselves to him, and there was one **persistent** story that he didn't live in a house at all, but in a boat that looked like a house and was moved secretly up and down the Long Island shore.
 - Permanent
 - Brief
 - Bizarre
- ✓ His Father's Business, the service of a **vast**, vulgar and meretricious beauty.
 - Tiny
 - Small
 - Huge
- ✓ But his heart was in a constant, turbulent **riot**.
 - Battle

- Mutiny
- War
- ✓ He stayed there two weeks, **dismayed** at its ferocious indifference to the drums of his destiny, to destiny itself, and despising the janitor's work with which he was to pay his way through.
- Excited
- Anxious
- Funny
- ✓ Each night he added to the pattern of his fancies until drowsiness closed down upon some **vivid** scene with an oblivious embrace.
- Bright
- Dark
- Pale
- ✓ The transactions in Montana copper that made him many times a millionaire found him physically **robust** but on the verge of soft-mindedness, and, suspecting this an infinite number of women tried to separate him from his money.
- Weak
- Attractive
- Strong
- ✓ There were the same people, or at least the same sort of people, the same **profusion** of champagne, the same many-colored, many-keyed commotion, but I felt an unpleasantness in the air, a pervading harshness that hadn't been there before.
- Shortfall
- Abundance
- Full

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Salmon (n)		
Grotesque (n)		
Steward (n)		
Skipper (n)		
Jailor (n)		
Debauchee (n)		
Brothel (n)		
Lethargic (adj)		
Euphemisms (n)		
Casualness (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

It was a random shot, and yet the reporter's instinct was right. Gatsby's _____, spread about by the hundreds who had accepted his hospitality and so become _____ on his past, had increased all summer until he fell just short of being news. Contemporary legends such as the 'underground _____ to Canada attached themselves to him, and there was one _____ story that he didn't live in a house at all, but in a _____ that looked like a house and was moved secretly up and down the Long Island shore. Just why these inventions were a source of _____ to James Gatz of North Dakota, isn't easy to say.

V. Give the description

1. The life of Gatsby at the Tuolomee.
2. Guests at Gatsby's party.
3. Describe the meeting of Tom and Gatsby. What does this meeting reveal about them?
4. How truthful was Gatsby when he relayed the story of his life to Nick? Why does Fitzgerald tell the story of Jay Gatz now?
5. Why did Daisy and Tom find Gatsby's party loathsome?

LESSON 8

Tasks for chapter 7

Vocabulary

- Tradesman – ремісник, купець
- Pigsty – свинарник, хлів
- Harrowing – несамовитий, сумний
- Broil – смажити, горіти, зажарювати
- Straw – солома, соломинка
- Despairingly – у розпачі, безнадійно
- Faint – непритомність, непритомніти
- Mouthpiece – мундштук, рупор
- Clog – заважати, путати, засмічувати
- Shyly – соромливо, скромно
- Eagerly – з нетерпінням, гаряче
- Rickey – коктейль Ріки
- Ale – ель, пиво
- Morbid – хворобливий, огидний
- Moulding – багет, ліпна робота, формування
- Fuss – метушитися, сваритися
- Symbals – тарілки (музичний інструмент)
- Cape – накидка
- Boisterously – несамовито
- Gauge – калібр, шаблон
- Coupe – двомісна карета, двомісне купе
- Abyss – безодня, прірва

- Hollow-eyed – з глибоко посадженими очима
- Vigil – чергування
- Inexplicable – незрозумілий
- Inviolable – недоторканий, нешкоджений
- Precipitately – необачно
- Accelerator – каталізатор, прискорювач
- Girder – балка, брус
- Faintly – слабо, ледве
- Elude – вислизати, уникати
- Intermittent – переривчастий
- Tangible – відчутний, ясний, відчутний
- Mint julep – м'ятний джулеп (коктейль)
- Axe – сокира
- Dismally – понуро
- Renewal – оновлення, повторення
- Gibberish – тарабарщина, невиразна мова
- Libertine – розпусник, вільнодумець
- Partake – куштувати, покуштувати, випивати
- Clergyman – священик
- Sagely – глибокодумно
- Spree – п'янка, веселощі, гульня
- Rancour – злопам'ятність, злість
- Clamor – нарікання, шум
- Tumult – буйство, сум'яття
- Moan – стогін, скарга

- On tiptoes – навшпиньках
- Threshold – поріг, межа
- Laden – навантажений, обтяжений
- Keenly – гостро, сильно
- Grain – зерно, крупинка
- Babble – бурмотіти, лепетати
- Prig – педант

I. True or False

1. Tom Buchanan was a noble man. ____
2. The Wilson were a perfect marriage. ____
3. Daisy and Tom have a son together. ____
4. Tom has a girl in the city. ____
5. Michaelis was Gatsby's friend. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ When any one spoke to him he invariably laughed in an agreeable, **colorless** way.
 - Colorful
 - Insipid
 - Vivid
- ✓ The straw seats of the car hovered on the edge of combustion; the woman next to me **perspired** delicately for a while into her white shirtwaist, and then, as her newspaper dampened under her fingers, lapsed despairingly into deep heat with a desolate cry.
 - Sweated
 - Dried
 - Stank

- ✓ He set down the receiver and came toward us, glistening slightly, to take our **stiff** straw hats.
- Harsh
- Soft
- Rude
- ✓ In this heat every extra gesture was **an affront** to the common store of life.
- Gossip
- Compliment
- Offense
- ✓ That locality was always vaguely **disquieting**, even in the broad glare of afternoon, and now I turned my head as though I had been warned of something behind.
- Calm
- Guilty
- Anxious
- ✓ ‘Certainly not for a common **swindler** who'd have to steal the ring he put on her finger.’
- Rogue
- Prisoner
- Bootlegger

III Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Sulkily (adv)		
Villainous (adj)		
Squint (v)		
Combustion (n)		
Gust (n)		
Relinquish (v)		
Tentatively (adv)		

Magnanimous (adj)		
Incessantly (adv)		
Luminosity (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

The next day was ____, almost the last, certainly the ____, of the summer. As my train ____ from the tunnel into sunlight, only the hot ____ of the National Biscuit Company broke the ____ hush at noon. The ____ seats of the car ____ on the edge of combustion; the woman next to me ____ delicately for a while into her white ____, and then, as her newspaper ____ under her fingers, _____ into deep heat with a ____ cry. Her pocket-book ____ to the floor.

V. Give the description

1. The relationships between George Wilson and his wife.
2. Tom and Gatsby's quarrel.
3. What was significant about Nick's 30th birthday?
4. Tom and Daisy's daughter.
5. Who is Trimachio? Explain how this word was connected with Gatsby's career?

LESSON 9

Tasks for chapter 8

Vocabulary

- Fog-horn – сирена, туманний горн
- Dejection – депресія, зневіра
- Wanly – тьмяно
- Musty – затхлий, кислий, пліснявий
- Humidor – х'юмідор, коробка для тютюну
- Malice – злість
- Indiscernible – непримітний, невиразний
- Redolent – запашний, ароматний
- Cloak – мантія, плащ

- Ravenously – жадібно
- Liable – ймовірний, підлягає, схильний до
- Settee – диван
- Armistice – припинення військових дій, припинення вогню
- Throb – тремтіти, пульсувати
- Petals – пелюстки
- Drowse – дрімати
- Bulkiness – громіздкість
- Pervade – наповнювати, охоплювати, проникати
- Folding-chair – складаний стілець
- Trolley – візок, вагонетка
- Drain – водостік, дренаж
- Decent – пристойний, порядний
- Ancestral – родовий, спадковий
- Swivel-chair – стілець, що обертається
- Lap up – хлебтати
- Pot – горщик, котел
- Blurted out – випалити, сказати в гніві
- Swollen – напухлі
- Clumsy – незграбний, грубий
- Drawer – кресляр, рисувальник
- Leash – згря з трьох собак, прив'язь
- Protégé – протеже
- Overwhelmingly – надзвичайно, дуже
- Imprison – ув'язнити

→ Cahoots – таємна змова, бути у змові

→ Garrulous – балакучий

→ Thereabouts – поблизу, близько

I. True or False

1. Gatsby loved Daisy, but she didn't love him. ____
2. Nick respected Gatsby's guests very much. ____
3. Gatsby swam a lot in his swimming pool that summer. ____
4. Gatsby was as rich as Daisy was. ____
5. Gatsby received the letter from Daisy in the morning. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ I found the humidor on an unfamiliar table with two **stale** dry cigarettes inside.
 - Fresh
 - Musty
 - Strong
- ✓ However glorious might be his future as Jay Gatsby, he was at present a **penniless** young man without a past, and at any moment the invisible cloak of his uniform might slip from his shoulders.
 - Moneyless
 - Reach
 - Wealthy
- ✓ I don't mean that he had traded on his phantom millions, but he had deliberately given Daisy a sense of security; he let her believe that he was a person from much the same **stratum** as herself — that he was fully able to take care of her.
 - Class
 - Layer
 - Position
- ✓ Doubtless there was a certain **struggle** and a certain relief.

- Battle
- Opposition
- Impact
- ✓ ‘I suppose Daisy’ll call too.’ He looked at me anxiously as if he hoped I’d **corroborate** this.
- Deny
- Refuse
- Confirm
- ✓ ‘They’re a rotten crowd,’ I shouted across the lawn. ‘You’re worth the whole damn **bunch** put together.’
- Meeting
- Cluster
- Cooperation

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Key (n)		
Phantom (n)		
Abruptly (adv)		
Apologetically (adv)		
Quotation (n)		
Tissue (n)		
Forlorn (adj)		
Pneumatic (adj)		
Fortuitously (adv)		
Holocaust (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

His house had never seemed so enormous to me as it did that night when we ___ through the great rooms for cigarettes. We pushed ___ that were like pavilions and felt over ___ feet of dark wall for electric light switches — once I ___ with a sort of splash upon the keys of a ghostly piano. There was an ___ amount of dust

everywhere and the rooms were musty as though they hadn't been aired for many days. I found the ____ on an unfamiliar table with two stale dry cigarettes inside. Throwing open the French windows of the ____ we sat smoking out into the darkness.

V. Give the description

1. Daisy's style of life (when young).
2. Willson's feelings to his wife.
3. Who is Dan Cody and what is his significance in Gatsby's life?
4. Gatsby and Daisy's relationships when they were young.

LESSON 10

Tasks for chapter 9

Vocabulary

- Open-mouthed – роззявивши рота від здивування
- Testimony – свідоцтво, доказ
- Racy – колоритний, пікантний
- Pasquinade – пасквіль
- Coroner – коронер
- Addenda – додаток
- Funeral – похорон
- Ulster – пальто вільного крою
- Sparse – рідкісний
- Embroidered – вишитий
- Partition – розділ, частина, перегородка
- Tunelessly – немелодійно
- Gutter – жолоб, стічна канава
- Transaction – угода, протокол, справа
- Stuck – застряг, що прилип

- Flyleaf – форзац
- Soggy – нудний
- Murky – темний, похмурий
- Holly – падуб, гостролист
- Interminable – нескінченний, вічний
- Sullen – похмурий
- Awkward – незграбний, незручний
- Squeamishness – гидливість

I. True or False

1. Mr. Wolfsheim was Gatsby's closest friend. ____
2. Gatsby's funeral was attended by seemingly everyone he had ever met. ____
3. Nick alone had to organize Gatsby's funeral. ____
4. Gatsby's father was very proud of his son. ____
5. Gatsby believed in the green light. ____

II. Choose the synonyms for the highlighted word.

- ✓ Most of those reports were a nightmare — grotesque, circumstantial, eager and **untrue**.
 - False
 - Correct
 - Appropriate
- ✓ From the moment I telephoned news of the catastrophe to West Egg village, every **surmise** about him, and every practical question, was referred to me.
 - Fact
 - Guess
 - Decree
- ✓ I went back to the **drawing room** and thought for an instant that they were chance visitors, all these official people who suddenly filled it.

- Living room
- Hall
- Office
- ✓ But there was nothing — only the picture of Dan Cody, a **token** of forgotten violence staring down from the wall.
- Hint
- Tip
- Sign
- ✓ He fumbled at the embroidered **coverlet**, trying to take it from the bed, and lay down stiffly — was instantly asleep.
- Blanket
- Bedsheet
- Pyjamas
- ✓ About five o'clock our procession of three cars reached the **cemetery** and stopped in a thick drizzle beside the gate — first a motor hearse, horribly black and wet, then Mr. Gatz and the minister and I in the limousine, and, a little later, four or five servants and the postman from West Egg in Gatsby's station wagon, all wet to the skin.
- Yard
- Graveyard
- Mortuary

III. Dictionary work

Translate the following words and write their transcription.

Word	Translation	Transcription
Adventitious (adj)		
Endure (v)		
Reassure (v)		
Squawk (n)		
Awed (n)		
Unrestrained (adj)		

Bulbous (adj)		
Wallet (n)		
Lustreless (adj)		
Laundry (n)		

IV. Listen to the audio and fill the gaps

Most of those reports were a nightmare—____, _____, eager and untrue. When Michaelis's _____ at the inquest brought to light

Wilson's suspicions of his wife I thought the whole tale would shortly be served up in racy _____—but Catherine, who might have said anything, didn't say a word. She showed a surprising amount of character about it too—looked at the _____ with determined eyes under that corrected brow of hers and swore that her sister had never seen Gatsby, that her sister was completely happy with her husband, that her sister had been into no _____ whatever. She convinced herself of it and cried into her _____ as if the very suggestion was more than she could _____. So Wilson was reduced to a man '_____' in order that the case might remain in its simplest form. And it rested there.

V. Give the description

1. What conclusion does Nick reach about Tom, Daisy, and their circle of friends?
2. Why does Nick call Tom and Daisy «careless people»?
3. Try to describe the life of Gatsby if he had not been killed.
4. Describe Nick and Tom Buchanen's meeting.
5. How was Jay Gatz's childhood schedule consistent with the adult Gatsby's behavior?

VI. Additional task

Give a translation of this letter

Dear Mr. Carraway. This has been one of the most terrible shocks of my life to me I hardly can believe it that it is true at all. Such a mad act as that man did should make us all think. I cannot come down now as I am tied up in some very important business and cannot get mixed up in this thing now. If there is anything I can do a

little later let me know in a letter by Edgar. I hardly know where I am when I hear about a thing like this and am completely knocked down and out.

Yours truly

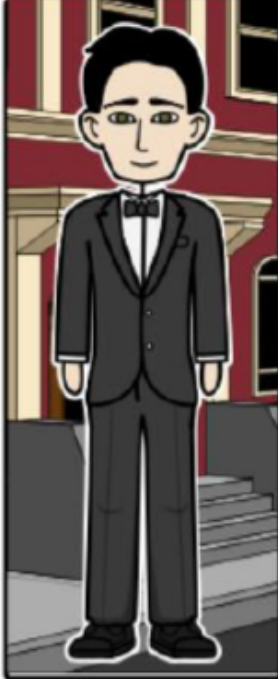
MEYER WOLFSHIEM

and then hasty addenda beneath:

Let me know about the funeral etc do not know his family at all.

Gatsby Character Maps

Nick Carraway

	Physical Appearance: - Nick is a young professional.
	Traits: - Laid back, honest, tolerant, and inclined to reserve judgement.
	Relatives: - Daisy Buchanan (cousin), related to Tom by marriage.
	Love Interest: - He begins to date Jordan, a professional golfer who is friends with Jay Gatsby.

Jay Gatsby

	Physical Appearance: - Young, and rich.
	Traits: - Famous for lavish parties, mysterious.
	Relatives: - His family is not really known.
	Love Interest: - Fell in love with Daisy Buchanan.

Tom Buchanan

	Physical Appearance: - A well built man, thirty years old. He has straw hair, shining eyes, and is muscular.
	Traits: - Rich, prideful, ignorant.
	Relatives: - Nick (cousin in law), married to Daisy.
	Love Interest: - Married to Daisy but, is in love and cheating on Daisy with Myrtle.

Daisy Buchanan

	Physical Appearance: - Young girl in her twenties.
	Traits: - Spontaneous, compulsive, funny.
	Relatives: - Tom Buchanan (husband), Nick Carraway (cousin).
	Love Interest: - Married to Tom, is in love with Jay Gatsby.

Myrtle Wilson

Physical Appearance:

- A woman in her middle thirties, who is fairly heavy.

Traits:

- Selfish, wealthy.

Relatives:

- Married to George Wilson.

Love Interest:

- Had an affair with Tom Buchanan.
George Wilson (husband).

**Тексти вправ і завдань
(констатувальний етап експерименту)**

THE LADY OR THE TIGER?

In a very old time there lived a king. He was a man of great imagination and he always turned the things he imagined into facts. One of them was a public arena. When a man was accused of a crime, his future was decided in the king's arena. The people gathered in the galleries and the king sitting on his throne gave a signal. A door beneath him opened and the accused person came out into the arena. Just opposite him, on the other side there were two doors. The doors were side by side and quite alike. The accused person had to walk directly to these doors and open one of them. If he opened the one, there came out of it a hungry tiger which immediately jumped upon him and tore him to pieces. But if the accused person opened the other door, there came out of it a lady, and to this lady he was immediately married. The criminal did not know out of which door the lady would come and had no idea whether the next moment he would die or marry.

The king had a daughter whom he loved greatly. She was very beautiful. It happened so that she fell in love with a young man who was much below her as to his position. They were happy for many months until one day the king learned about their love. The young man was put in prison, and the day was appointed for his trial in the king's arena. Great masses of people gathered at the galleries of the arena. The king and his servants were in their places. All was ready. The signal was given. The lover of the princess walked into the arena. He was tall and handsome and the people liked him and were sorry for him. He looked at the princess. When the princess had learned that her lover had to decide his future in the king's arena, she thought about it day and night. And as she had a great power and a strong character she had done what no other person could have done: she had learned the secret of the doors. Her lover was looking at her. She raised her hand and made a quick movement towards the right. He turned and with a firm step walked across the arena. Without hesitation he went to the door on the right and opened it. Did the tiger come out of that door or

did the lady? The choice was hard to make for the princess wanted to save her lover but at the same time she did not want him to marry any other woman. It is for the listener to decide which she chose.

1. Listen to a story about love and about the choices we have to make. The only new expression I'd like you to know is «to be accused of a crime» — бути звинуваченим у злочині.

2. Choose the best option in each sentence.

1) *In a very old time there lived (a poet/a king/a prince).*

2) *(A wonderful theatre/a beautiful castle/a public arena) was built to decide the future of criminals.*

3) *The accused person had to (fight with a lion/make a speech in his defense/open one of the doors which were absolutely alike)*

4) *Once the king brought to trial (his beautiful daughter/the lover of his daughter/his only son).*

5) *The princess (learned the secret of the doors/joined her lover on the arena/killed herself in front of the public and her father).*

6) *The young man opened (the door with a hungry tiger/the door with a lady whom he would marry on the arena/the door on the right which the princess pointed to).*

3. Could you draw a plan of the public arena as it looked on the day of a trial? Give the general idea, leave out small unimportant details.

4. Discussion.

- What do you think of the king's idea of justice?
- Which door do you think the young man opened: the one with a tiger or the one with a lady? Why?
- If you were the princess what would you do?
- If you were the young man would you obey the princess? Why?

GUESS THE HERO

To many people this rock idol will always be a symbol of the sixties rebellion, with Ills long hair, big lips and outrageous stage act.

His upbringing, however, was surprisingly conventional and middle class. He was born near London in July 1943, the son of a teacher. He did well at school and went on to study at London school of Economics.

It was while he was studying there that he met up with his old friend from primary school. Together with some other musicians they formed a band and had their first hit «Come On» in 1963.

This was followed by a string of hits in Britain and the US throughout the sixties and seventies including «Satisfaction», «Brown Sugar» and «HonkyTonk Woman» to name just a few. But he was equally famous for his wild rock-and-roll lifestyle; and a succession of relationships with beautiful models and actresses. Actually he has never been out of the news for long.

However as time passed, even Mr. Rock and Roll himself felt the need to settle down, meeting and eventually marrying a Texan model with whom he has four children. Their marriage broke eventually because he never stopped having affairs and being the focus of scandal.

The year 2002 brought him on top of the news again. It was announced that this rock-and-roll legend was to become a knight for the contribution he had made.

Today nearly forty years after the group formed he still has no plans to retire.

He is active and full of life and now more interested in fitness and health — he jogs or works out in the gym every day. The group still produces albums and plays together performing to huge audiences all over the world. And despite the fact that he is now a grandfather, his stage act is said to be as wild as ever! Can you guess the hero?

1. Pre-listening task.

You are sure to have heard about this person. Even those who are not interested in rock music have seen him on TV or have read articles about him in newspapers or magazines.

So, who will be the first to guess the hero?

2. Chose the correct variant.

1) Looking at Mick Jagger's face one can't but notice his _____.

a) huge nose b) thick lips c) big ears.

2) In 2003 Mick Jagger will celebrate his _____ birthday.

a) 60th b) 50th c) 40th

3) Mick Jagger's group is called _____.

a) «Queen» b) «Deep Purple» c) «Rolling Stones».

4) The group first appeared in _____.

a) the 50ies b) the 60ies c) the 80ies

5) Mick Jagger is now interested in _____.

a) fitness and health b) stamp collecting c) ball dances

6) Mick Jagger is planning _____.

a) to retire b) to form a new group c) to continue performing with

«Rolling Stones» all over the world.

3. Speak about Mick Jagger using this draft of the profile.

What he is most famous for. Early life and career. Life in the sixties. His lifestyle today. His career today.

4. Discuss the reasons of Mick Jagger's popularity.

THE CLEANEST PLACE IN THE WORLD

There is an old Irish saying that Ireland must be the cleanest place in the world, because God washes it every day Ireland is also called the Emerald Island because of its beautiful green fields.

If you drew two parallel lines around the world, one touching the northern tip of Ireland and the other the southern tip, they would pass through or near such places as Moscow, Novosibirsk in Siberia and part of Hudson Bay in Canada. However, it is not very cold in Ireland because it is the first European country to meet the warm waters of the Gulf Stream.

An Irishman does not really expect it to rain every day, just every other day; two days out of three on the west coast. It rarely rains hard, but the water does seem to keep dripping down most of the time. It is hard to grow crops, or even to make hay, when the June sun can't break through the clouds for more than six hours a day. But it is a fine climate for ducks, umbrella-makers, and the rich pastures whose emerald green has given the island its nickname.

Ireland was under British rule for many centuries. It was only in 1921 that the Irish Free State was set up as a British dominion with Dublin as its capital. In 1949 Ireland declared itself an independent republic. Northern Ireland remained part of the United Kingdom. This part of the country is called Ulster, its capital is Belfast.

Both Irish and English are spoken in Ireland. English, however, is the language in common use today

1. Listen to the text and be ready to compare the climate of Ireland and Ukraine.
2. Answer the questions.
 - Why is Ireland called the cleanest place in the world?
 - Why is the climate of the country so mild?
 - Why is it a fine climate for umbrella-makers?
 - Why is Ireland called the Emerald Island?

**Тексти вправ і завдань
(формувальний етап експерименту)**

THREATENED PLANET

to explode — explosion — explosive — вибухнути — вибух — вибуховий

fossils of pre-historic animals — останки доісторичних тварин

layers of rock and clay below the ground — підземні шари гірської породи та глини.

The strange light appeared in the sky very suddenly. At first, perhaps for a second, it was very small, like a match being lit in the night. But then it quickly became terribly bright; a hundred times brighter than the sun. Then just as suddenly, the sea «exploded». There is no other way to describe it.

The roar of the explosion was so loud that it could have been heard on the other side of the world. There were, however, no humans on earth at that time to hear it. It happened 65 million years ago. The light was a very large and very heavy meteor. It must have weighed billions of tons.

When it broke through the earth's atmosphere and crashed into the sea, the water was changed into a kind of gas.

How do we know this explosion really happened? And what could have caused it? To answer these two questions we must first go into another mystery.

About 200 million years ago, the first fossils or bones of a huge pre-historic animal were found. Scientists studied the bones and discovered that it was a kind of reptile. They called this reptile a «dinosaur». They also discovered that these giant animals lived on the earth for millions of years but then suddenly, and perhaps as the result of catastrophe, disappeared.

Below the ground there are many different layers of rock and clay. Each period of the earth's history has a particular layer. The bones of dinosaurs are found in one layer. Then there is a thin layer of clay. In the next layer after this, we find the bones of new kinds of animals, but no more dinosaurs.

There is something strange about the thin layer of clay between the bones of the dinosaurs and the bones of the animals that came after them. This thin layer of clay is very rich in two very unusual metals called osmium and iridium. Certain types of meteors contain large amounts of iridium and osmium. The concentrations of these metals in that thin layer of clay might have come from such a meteor — the largest and heaviest that has ever hit the earth. It could have had the energy of 5 billion (5,000 million) atomic bombs of the size that was dropped on Nagasaki in August 1945.

The explosion would have caused a long period of darkness. The sun rose and set each day as before, but its rays were not able to penetrate through the cloud of gas that covered the earth. The period of darkness might have lasted as long as 5 years. Millions of animals would have died. For various reasons large animals that lived on the land would have suffered the most. The dinosaur was just one of the animals that disappeared in perhaps the greatest natural catastrophe that has ever happened on earth.

1. Pre-listening task. You can easily guess the meaning of these international words.

meteor, atmosphere, mystery, dinosaur, natural catastrophe, osmium and iridium are metals, concentration, atomic bomb

2. Answer the questions.

- When did this explosion happen?
- How strong was it?
- In which layer are the fossils of dinosaurs found?
- What is unusual in the thin layer of clay?
- What could have caused the explosion?
- Do you believe in such a theory? Why?

3. You may have seen films describing some dangers to our planet. Do you like any films of this kind? Why?

TALKING ABOUT SPORTS

1) *Margaret.*

I love many sports, but best of all — skiing. I first skied when I was six years old, and lived in Canada, and then for many years I wasn't able to ski again because I lived in hot places. Now I live in England and the winters are gloomy, and there's not much sun, so one of the wonderful things about skiing for me is the light and sunshine that you find high in the mountains. For me now the place to ski is the Alps. A lot of other people like it, too, and it can be rather crowded, especially around the lift because you now have mechanical lifts that take you up, whereas in Canada I had to walk up if I wanted to ski down. The equipment you need is skis, and boots, and poles. Many people own their own equipment but I hire mine in the resort. I do have my own clothes though, and clothes are very important because skiing is quite a fashion-conscious sport. Also, it's necessary to have clothes that will protect you because the weather can be very severe. You need a ski-suit, a hat, goggles to protect your eyes, socks, mittens, and a rucksack is useful to carry around your staff. Now at this point, I have to confess that I'm not the world's greatest skier. I would say I am a respectable skier, I'm a safe skier, but that doesn't stop you having a wonderful time. Also, there's the social life that is such an important part of skiing. It's so nice at the end of the day to gather with friends when everybody's talking about their excitements during the day. I love it!

2) *Susan.*

I'm an elderly lady of eighty-two and I've always been interested in keep-fit, yoga and anything to keep myself mobile. Two years ago I joined a little club where about twenty of us meet together and we go through all the movements with music — it's very enjoyable. Needless to say, I am the eldest one there, but I am able to do most of the exercises, when I feel OK. How often? I go once a week, and we exercise for about three quarters of an hour, and then we end up with having a nice lunch. I've made lots of friends since joining. And for this keep-fit we just wear a leotard with a

nice bright yellow top and feel very smart. Am I good at it? Well — I think I am, and the instructress tells me that I am an example to the rest.

3) *Alan*. As for me, I play football, volleyball, tennis, and table tennis but volleyball is my favourite game as it's a team game and you can play it with your friends, and enjoy it as a team. Also, it is a fast game and that's another reason why I enjoy it. We play at local sports centres more during the winter and sort of play in tournaments around England. In the summer I play beach volleyball. Beach volleyball is quite different from the volleyball you play in the centres. Instead of six players in a team, it's only two players.

As for the tournaments I've mentioned... Yes, I've played for South West England and we've got through to the semi-finals of different England tournaments, and for Wessex, my other volleyball team, we've actually won a few tournaments. So yes, I have done quite well. The equipment we need is first of all the ball and the net and of course knee pads because when playing you fall on your knees a lot. You may also need a volleyball kit. How often? Well during the season, which is about September to June, I play twice a week. One of those is training, and the other is a match. You know, sometimes I think I won't be able to live happily without it, it fills my life with energy and enthusiasm so necessary in my daily life.

1. Listen to three people talking about their favourite sport or leisure activity and make notes trying to answer the following questions.

- Which sport or activity are they talking about?
- How often do they do it?
- Where do they do it?
- Why do they like it?
- What equipment do they need?
- Are they good at it?

2. Check your notes in pairs or small groups. Then, go through the answers to the questions given before listening.

3. Discussion. Work in pairs. Ask and answer about each other's favourite sports using the questions given above. Then, asking these questions, Find out about your teacher's sporting experience or preferences.

4. Roleplay. Imagine that you are interviewing those three people Margaret, Susan and Alan. Make a list of questions to ask them in order to interview them.